

พ.๐๒

ISSN 0125-0957

รัฐสภาสาร

THE SECRETARIAT OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES

ปีที่ ๕๒ ฉบับที่ ๙ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๗

เรื่องในฉบับ

- ปทวิเคราะห์บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ๑
↳ ดร.อัครเมศวร์ ทองนวล
- เปรียบเทียบระบบคณะกรรมการการเมืองประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ๔๒
↳ สุกัญญา หอมชื่นชม
- รัฐธรรมนูญกับสิ่งแวดล้อม ๘๔
↳ กิตติพิศ กำเหนิดฤทธิ์
- ความล้มเหลวทางการค้า ๕๖
↳ ภิญญา สันติพลวุฒิ

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

รัฐสภาสาร

THE SECRETARIAT OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่การปกครองระบอบประชาธิปไตย และเพื่อเสนอข่าวสารวิชาการ
ในวงงานรัฐสภา และอื่นๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ

การส่งเรื่องลงรัฐสภาสาร

ส่งที่บรรณาธิการหนังสือรัฐสภาสาร

สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๓๔ อาคารนาคราทรไทย (ชั้น ๕ c) ถนนพญาไท แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี
กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๕ ๐๐๖๓, ๐ ๒๒๔๕ ๐๐๖๖

สำนักงานหนังสือรัฐสภาสาร

กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๓๔ อาคารนาคราทรไทย (ชั้น ๕ C) ถนนพญาไท แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี
กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๕ ๐๐๖๓, ๐ ๒๒๔๕ ๐๐๖๖

บอกรับเป็นสมาชิก

ส่งเงินล่วงหน้าในนาม “ผู้จัดการรัฐสภาสาร” ไปยังกลุ่มงานผลิตเอกสาร

สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

โดยส่งตัวแลกเงินหรือธนาคัตติ ส่งจ่าย ณ ที่ทำการไปรษณีย์รัฐสภา กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๕

กำหนดออกเดือนละ ๑ ฉบับ

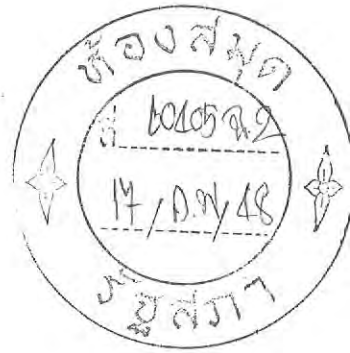
อัตราค่าบำรุง ปีละ ๑๕๐ บาท

ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในหนังสือรัฐสภาสารฉบับนี้

เป็นของผู้เขียนแต่ละท่านไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการแต่อย่างใด

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

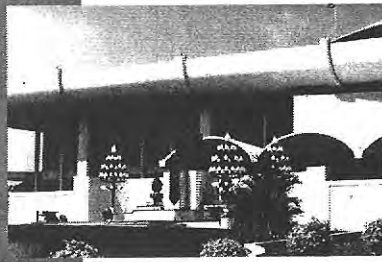
ทำดัชนีแล้ว

รัฐสภาไทย

Legislative Institutional Repository of Thailand

รัฐสภาสาร

ที่ปรึกษา

นายพิฑูร พุ่มหิรัญ
นายกันท์ กิ่ง ดิษฐากรณ์

บรรณาธิการ

นางวนิดา มาสะวิสุทธิ

ผู้จัดการ

นางบุษราคัม เขาวนศิริ

เหรียญฎีก

นางสาวสุพัตรา กบิลคาม

กองบรรณาธิการ

นางอัจฉรา จุ้ยเนียง
นางสาวอารีวรรณ พูลทรัพย์

ฝ่ายศิลปกรรม

นายมานะ เรืองสอน
นายนิริทัสน์ องค์กรวิชัย

ฝ่ายธุรการ

นางอำไพ กันเกษแก้ว
นางสาวอารณ์ เนืองเสริมฐ์
นางสาวธัญญา ยศพลพิพัฒน์
นางเสาวลักษณ์ สวนเสริมฐ์

พิมพ์ที่

สำนักงานพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นายศุภพงษ์ ขจรศิลป์

บทบรรณาธิการ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาของไทย อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ และถือว่าเป็นอำนาจของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจหนึ่งเดียวไม่สามารถแบ่งแยกได้ แต่การใช้อำนาจอธิปไตยสามารถแบ่งเป็นอำนาจต่างๆตามลักษณะการทำหน้าที่ คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ อำนาจทั้งสามประการนี้จะมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน มีการถ่วงดุลอำนาจและควบคุมตรวจสอบซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ส่วนอำนาจตุลาการค่อนข้างจะมีความเป็นอิสระมากที่สุด ซึ่งในเรื่องความสัมพันธ์กันของอำนาจดังกล่าวผู้ที่สนใจสามารถติดตามอ่านได้จากบทความเรื่องบทวิเคราะห์บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองผ่านคำาน นอกจากนี้ยังมีบทความเรื่องเปรียบเทียบระบบกรรมมาธิการไทยกับญี่ปุ่น รัฐธรรมนูญกับสิ่งแวดล้อม และเรื่องความลับทางการค้า มานำเสนอไว้ในรัฐสภาสารฉบับนี้ด้วย

รัฐสภาสาร

ปีที่ ๕๒ ฉบับที่ ๙ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๗

สารบัญ

- **บทวิเคราะห์บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของ
พรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร** ๑
 ✍ **ดร.อัครเมศวร์ ทองนวล**

- **เปรียบเทียบระบบคณะกรรมการการประเทสไทยกับประเทศญี่ปุ่น** ๔๒
 ✍ **สุกัญญา หอมชื่นชม**

- **รัฐธรรมนูญกับสิ่งแวดล้อม** ๘๔
 ✍ **กิตติพงศ์ กำเหนิดฤทธิ**

- **ความล้มเหลวทางการค้า** ๘๖
 ✍ **ภิญญา สันติพลวุฒิ**

CONTENTS

Legislative Institutional Repository of Thailand

บทวิเคราะห์บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงาน ของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ดร.อัศวินเมศวร์ ทองนวล

ในการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ผู้เขียนจะศึกษาวิเคราะห์บทบาทของฝ่ายบริหารตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นฝ่ายบริหารภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย (ดำรงตำแหน่งระหว่างวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 ถึงวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543) และฝ่ายบริหารภายใต้การนำของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร (ดำรงตำแหน่งระหว่างวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ถึงปัจจุบัน) ใน 4 ประเด็นหลัก คือ (1) บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการตรากฎหมายของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร (2) บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร (3) บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการใช้กลไกคณะกรรมการของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และ (4) บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการเลือกคณะกรรมการสรรหาองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ดังสาระสำคัญต่อไปนี้

1. บทวิเคราะห์บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการตรากฎหมายของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

1.1 บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการเสนอร่างพระราชบัญญัติของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

1.1.1 บทบัญญัติเกี่ยวกับการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญบัญญัติว่า ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ จะเสนอได้ก็แต่โดยสมาชิกสภาผู้

แพนราษฎรหรือคณะรัฐมนตรี การเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะกระทำได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้ และต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า 20 คน รับรองแต่ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอได้ก็ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ไม่ต้องมีผู้รับรอง

ส่วนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายตามที่กำหนดไว้ในหมวด 3 (หมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย) และหมวด 5 (หมวดแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ) ของรัฐธรรมนูญ

1.1.2 แนวทางปฏิบัติในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1) ประธานสภาผู้แทนราษฎรทำการตรวจสอบร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร หากมีข้อบกพร่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรจะแจ้งให้สมาชิกนั้นทราบภายใน 7 วัน นับแต่วันได้รับ

2) ในกรณีที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติซึ่งสมาชิกเป็นผู้เสนอ เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ประธานสภาผู้แทนราษฎรจะแจ้งให้ผู้เสนอทราบ หากผู้เสนอไม่คัดค้านความเห็นของประธานสภาผู้แทนราษฎรภายใน 7 วัน นับแต่วันส่งคำแจ้ง ให้ถือว่าไม่มีกรณีเป็นที่สงสัยตามบทบัญญัติมาตรา 169 ของรัฐธรรมนูญ จากนั้นประธานสภาผู้แทนราษฎรจะส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้คำรับรอง

3) หากผู้เสนอแจ้งคัดค้านความเห็นของประธานสภาผู้แทนราษฎร ใ้ที่ประชุมร่วมกันของประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานคณะกรรมการการสามัญทุกคณะเป็นผู้วินิจฉัย

4) ประธานสภาผู้แทนราษฎร จัดให้มีการประชุมร่วมกันของประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานคณะกรรมการการสามัญทุกคณะ เพื่อพิจารณารณที่ผู้เสนอแจ้งคัดค้านความเห็นของประธานสภาผู้แทนราษฎรภายใน 15 วัน นับแต่วันที่มีการนัดดังกล่าว

จากแนวทางปฏิบัติในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ ซึ่งบทบัญญัติมาตรา 169 วรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติว่า “ในกรณีที่เป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใด เป็นร่างพระราชบัญญัติ เกี่ยวด้วยการเงินที่จะต้องมีการรับรองของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของที่ประชุมร่วมกัน ของประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานคณะกรรมการการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรทุกคณะ เป็น ผู้วินิจฉัย” จะเห็นได้ว่าสภากร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) ได้เปลี่ยนแปลงแนวทางปฏิบัติในการเสนอร่าง พระราชบัญญัติ ซึ่งบทบัญญัติมาตรา 143 วรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 เคยบัญญัติว่า “ในกรณีที่เป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติใด เป็นร่างพระราช บัญญัติเกี่ยวด้วยการเงินที่จะต้องมีการรับรองของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของประธาน สภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้วินิจฉัย”

1.1.3 ปัญหาในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ ผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติจะมีทั้งคณะรัฐมนตรี สมาชิก สภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมือง ฝ่ายค้าน ซึ่งโดยทั่วไป สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้านจะเสนอร่างพระราช บัญญัติจำนวนใกล้เคียงกับคณะรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล

ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติทั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่าย รัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ปัญหาที่มักเกิดขึ้นคือ

1) นายกรัฐมนตรีพิจารณาให้คำรับรองร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงินล่าช้า

2) นายกรัฐมนตรีไม่ให้คำรับรองร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงิน หากพิจารณา

เฉพาะการเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ปัญหา ที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ทำให้ฝ่ายบริหารมีบทบาทเหนือพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และทำให้เกิดผล กระทบต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ดังต่อไปนี้

1) ในกรณีนายกรัฐมนตรีพิจารณาให้คำรับรองร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงินล่าช้า ถือว่าเป็นบทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทน ราษฎรโดยตรง ทำให้การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของพรรคการเมืองฝ่ายค้านล่าช้าตามไปด้วย

และทำให้พรรคการเมืองฝ่ายค้านไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติได้อย่างเต็มที่

2) ในกรณีนายกรัฐมนตรีไม่ให้คำรับรองร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ถือว่าเป็นบทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรโดยตรง ทำให้ร่างพระราชบัญญัติของพรรคการเมืองฝ่ายค้านไม่สามารถเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรได้ และทำให้พรรคการเมืองฝ่ายค้านไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติได้อย่างเต็มที่

1.2 บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

1.2.1 บทบัญญัติเกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญบัญญัติว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ จะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่เสนอและลงมติเห็นชอบแล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นต่อวุฒิสภา

1.2.2 แนวทางปฏิบัติในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของสภาผู้แทนราษฎร ให้กระทำเป็น 3 วาระ ตามลำดับดังนี้

1) การพิจารณาในวาระที่หนึ่ง เป็นการพิจารณาและลงมติว่าจะรับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอ ถ้าคณะรัฐมนตรีขอรับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไปพิจารณาก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรจะลงมติว่าจะรับหลักการหรือไม่รับหลักการ ก็ให้รอการพิจารณาไว้ก่อน เมื่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติ แต่ต้องไม่เกิน 60 วัน นับแต่วันที่สภาผู้แทนราษฎรมีมติ

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรมีมติในวาระที่หนึ่ง รับหลักการร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาตามลำดับต่อไป เป็นวาระที่สอง

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติในวาระที่หนึ่ง ไม่รับหลักการร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป เว้นแต่ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ในมาตรา 173 ของรัฐธรรมนูญ

2) การพิจารณาในวาระที่สอง เป็นการพิจารณาในรายละเอียด โดยให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยคณะกรรมการมาธิการ

ตามปกติ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยคณะกรรมการมาธิการสภาผู้แทนราษฎรจะให้คณะกรรมการสามัญหรือคณะกรรมการวิสามัญเป็นผู้พิจารณาก็ได้ การพิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภาจะกระทำได้ต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอหรือเมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอญัตติ โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับรองไม่น้อยกว่า 20 คน และที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติ

เมื่อคณะกรรมการมาธิการได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว ให้เสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น โดยแสดงร่างเดิมและการแก้ไขเพิ่มเติม พร้อมทั้งรายงานต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร

เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในวาระที่สองเสร็จแล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติในวาระที่สามว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ

3) การพิจารณาในวาระที่สาม เป็นการพิจารณาเพื่อลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ โดยไม่มีการอภิปราย

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรมีมติในวาระที่สาม เห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใด ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรดำเนินการเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นต่อวุฒิสภา

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติในวาระที่สาม ไม่เห็นชอบด้วยร่างพระราช

บัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใด ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น เป็นอันตกไป เว้นแต่ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้ในมาตรา 173 ของรัฐธรรมนูญ

1.2.3 ปัญหาในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ทั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ปัญหาที่มักจะเกิดขึ้นคือ

- 1) การไม่รับหลักการของร่างพระราชบัญญัติ
- 2) การขอรับร่างพระราชบัญญัติไปพิจารณาก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรจะลงมติว่าจะรับหลักการหรือไม่รับหลักการ
- 3) การร้องขอให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมาธิการเต็มสภา
- 4) การขอเปลี่ยนระเบียบวาระการประชุม โดยขอนำระเบียบวาระอื่นขึ้นมาพิจารณาก่อน
- 5) การขอนำร่างพระราชบัญญัติทำนองเดียวกันขึ้นมาพิจารณารวมกันไป

หากพิจารณาเฉพาะการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ทำให้ฝ่ายบริหารมีบทบาทเหนือพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และทำให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ดังต่อไปนี้

- 1) ในกรณีการไม่รับหลักการของร่างพระราชบัญญัติ ถือว่าเป็นบทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยการสนับสนุนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล (ตามมติของคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรของรัฐบาล) ทำให้ร่างพระราชบัญญัติของพรรคการเมืองฝ่ายค้านเป็นอันตกไป โดยเหตุปัจจัยสำคัญที่ทำให้ร่างพระราชบัญญัติของพรรคการเมืองฝ่ายค้านตกไป มักจะเนื่องมาจากการที่ไม่มีร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรีทำนองเดียวกันกับร่างพระราชบัญญัติของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน เสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรด้วย ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ถ้าหากไม่มีร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรีทำนองเดียวกันกับร่างพระราชบัญญัติของพรรคการเมืองฝ่าย

ด้านเสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรด้วยแล้ว ร่างพระราชบัญญัติของพรรคการเมือง ฝ่ายค้าน ก็แทบไม่มีโอกาสที่สภาผู้แทนราษฎรจะลงมติรับหลักการในวาระที่ 1

2) ในกรณีการขอรับร่างพระราชบัญญัติไปพิจารณาก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรจะลงมติว่าจะรับหลักการหรือไม่รับหลักการ ถือว่าเป็นบทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของ พรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรโดยตรง ทำให้การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของ พรรคการเมืองฝ่ายค้านล่าช้าตามไปด้วย เนื่องจากสภาผู้แทนราษฎรต้องรอการพิจารณาร่างพระราช บัญญัติดังกล่าวไว้ภายในกำหนดเวลา 60 วัน ในขณะที่เดียวกัน คณะรัฐมนตรีก็มักจะเสนอร่าง พระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรีทำนองเดียวกันกับร่างพระราชบัญญัติของพรรคการเมืองฝ่ายค้านที่ คณะรัฐมนตรีขอรับไปพิจารณาก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรจะลงมติว่าจะรับหลักการหรือไม่รับหลักการ เข้า สู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรพร้อมกันไปด้วย

3) ในกรณีการร้องขอให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมาธิการเต็มสภา ถือว่า เป็นบทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยตรง ทำให้การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ซึ่งอาจจะมีทั้งร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรี ร่างพระราชบัญญัติของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล และหรือร่างพระราชบัญญัติของพรรคการเมือง ฝ่ายค้าน ซึ่งที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเพิ่งลงมติรับหลักการในวาระที่ 1 เข้าสู่การพิจารณาในราย ละเอียดในวาระที่ 2 และลงมติเห็นชอบในวาระที่ 3 อย่างรวบรัดตามความต้องการของคณะ รัฐมนตรี โดยไม่เปิดโอกาสให้พรรคการเมืองฝ่ายค้านได้ร่วมพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว อย่างรอบคอบ

4) ในกรณีการขอเปลี่ยนระเบียบวาระการประชุม โดยขอนำระเบียบวาระอื่นขึ้นมา พิจารณาก่อน ถือว่าเป็นบทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ในสภาผู้แทนราษฎร โดยการสนับสนุนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล (ตามมติของคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรของรัฐบาล) ทำให้ร่างพระราชบัญญัติของ พรรคการเมืองฝ่ายค้านซึ่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมไว้เรียบร้อยแล้ว เข้าสู่การพิจารณาของ สภาผู้แทนราษฎรล่าช้า เว้นแต่ร่างพระราชบัญญัติของพรรคการเมืองฝ่ายค้านจะเป็นร่างพระราช บัญญัติทำนองเดียวกันกับร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรี ซึ่งโดยทั่วไป ที่ประชุมสภาผู้แทน ราษฎรมักจะเห็นชอบให้นำขึ้นมาพิจารณารวมกันไป

LIRT

5) ในกรณีการขอร่างพระราชบัญญัติทำนองเดียวกันขึ้นมาพิจารณารวมกันไปได้ว่าเป็นบทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยการสนับสนุนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล (ตามมติของคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรของรัฐบาล) ทำให้ร่างพระราชบัญญัติของพรรคการเมืองฝ่ายค้านลดความสำคัญลงไป เนื่องจากที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรมักจะลงมติในวาระที่ 1 รับหลักการของร่างพระราชบัญญัติทุกฉบับพร้อมกันไป โดยถือเอาร่างของคณะรัฐมนตรีเป็นหลักในการพิจารณา

2. บทวิเคราะห์บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

2.1 บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการตั้งกระทู้ถามของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

2.1.1 บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการตั้งกระทู้ถามสดของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

2.1.1.1 บทบัญญัติเกี่ยวกับการตั้งกระทู้ถามสด

ในการตั้งกระทู้ถามสด บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญบัญญัติว่า การบริหารราชการแผ่นดินเรื่องใดที่เป็นปัญหาสำคัญที่อยู่ในความสนใจของประชาชน เป็นเรื่องที่กระทบถึงประโยชน์ของประเทศชาติหรือประชาชน หรือที่เป็นเรื่องเร่งด่วน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาจแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรก่อนเริ่มประชุมในวันนั้นว่าจะถามนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบในการบริหารราชการแผ่นดินเรื่องนั้น โดยไม่ต้องระบุคำถาม และให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรบรรจุกระทู้ถามดังกล่าวไว้ในวาระการประชุมวันนั้น การถามและการตอบกระทู้ดังกล่าว ให้กระทำได้สัปดาห์ละ 1 ครั้ง และให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้หนึ่งตั้งกระทู้ถามด้วยวาจาเรื่องการบริหารราชการแผ่นดินนั้นได้เรื่องละไม่เกิน 3 ครั้ง

2.1.1.2 แนวทางปฏิบัติในการตั้งกระทู้ถามสด

ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรและระเบียบสภาผู้แทนราษฎรว่าด้วยการจัดกระทู้ถามสดเข้าระเบียบวาระการประชุม การถาม การชี้แจง หรือการตอบกระทู้ถามสด พ.ศ. 2541

การตั้งกระทู้ถามสด ซึ่งเป็นสิทธิเฉพาะของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรก่อนเริ่มประชุมในวันนั้นว่าจะถามนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้ใด โดยระบุชื่อเรื่องที่จะถามพร้อมระบุวัตถุประสงค์ และต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (1) เป็นเรื่องสำคัญที่อยู่ในความสนใจของประชาชน
- (2) เป็นเรื่องที่กระทบถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน
- (3) เป็นเรื่องเร่งด่วน

2) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แจ้งขอตั้งกระทู้ถามสดต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรในวันประชุมที่มีวาระการตอบกระทู้ถามภายในเวลา 10.00 นาฬิกา ของวันดังกล่าว

3) ประธานสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้วินิจฉัยว่ากระทู้ถามเรื่องใด เข้าลักษณะกระทู้ถามสดหรือไม่ โดยคำนึงถึงปัญหาสำคัญที่อยู่ในความสนใจของประชาชน หรือเป็นเรื่องที่กระทบถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติหรือประชาชน หรือเป็นเรื่องเร่งด่วน เรื่องใดที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยว่าไม่เข้าลักษณะกระทู้ถามสด หรือไม่อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมให้เป็นอันระงับ หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังประสงค์ที่จะตั้งเป็นกระทู้ถามสดอยู่ ก็ให้เสนอใหม่เพื่อพิจารณาในสัปดาห์ถัดไป

4) ประธานสภาผู้แทนราษฎรบรรจุกระทู้ถามสดเข้าระเบียบวาระกระทู้ถามสด และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบทราบ

5) ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ จะบรรจุกระทู้ถามสดได้ไม่เกิน 3 กระทู้

6) ในสัปดาห์ใดมีกระทู้ถามสดที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยแล้ว เกินจำนวน 3 กระทู้ ประธานสภาผู้แทนราษฎรจะจับสลากให้เหลือเพียง 3 กระทู้ โดยในจำนวน 3 กระทู้นี้ หากปรากฏว่ามีกระทู้ถามที่เป็นเรื่องทำนองเดียวกัน ให้กระทู้ถามที่ถูกจับสลากขึ้นมาในลำดับหลังตกไป

7) นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการบริหารราชการแผ่นดินเรื่องนั้นเป็นผู้ตอบกระทู้ถาม เว้นแต่นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีนั้นไม่อยู่หรือติดราชการสำคัญ จะมอบหมายให้รัฐมนตรีอื่นเป็นผู้ตอบกระทู้ถามนั้นได้ โดยแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรก่อนถึงวาระพิจารณากระทู้ถามสดเรื่องนั้น

LIRT

๘) การถามและการตอบกระทู้ถามสดในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ มีกำหนดเวลาไม่เกิน 60 นาที

๙) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถามกระทู้ถามสดแต่ละกระทู้ด้วยวาจาได้เรื่องละไม่เกิน 3 ครั้ง และต้องถามตอบให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา 20 นาที เว้นแต่ในสัปดาห์ใดมีกระทู้ถามสดน้อยกว่า 3 กระทู้ ก็ให้ขยายเวลาออกไปอีกตามสัดส่วนภายในเวลา 60 นาที

10) การถาม การตอบ หรือการกล่าวอ้างข้อเท็จจริงประกอบกระทู้ถามสด ต้องอยู่ในประเด็นของเรื่องที่ถาม ทั้งต้องกระชับ ชัดเจน ไม่ฟุ้งเฟ้อ วนเวียน ซ้ำซาก หรือมีลักษณะเป็นการอภิปราย

11) หากผู้ตั้งกระทู้ถามขอเลื่อนการถามกระทู้ถามสด ที่ได้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว ให้ถือว่ากระทู้ถามนั้นเป็นอันตกไป

2.1.1.3 ปัญหาในการตั้งกระทู้ถามสด

ในการตั้งกระทู้ถามสด ผู้ตั้งกระทู้ถามจะมีทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน แต่โดยทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้านจะตั้งกระทู้ถามมากกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล

ในการตั้งกระทู้ถามสดทั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ปัญหาที่มักเกิดขึ้นคือ

- 1) ผู้ตั้งกระทู้ถามไม่ถาม ทั้ง ๆ ที่อยู่ในที่ประชุม ซึ่งถือว่ากระทู้ถามนั้นตกไป
- 2) ผู้ตั้งกระทู้ถามไม่อยู่ในที่ประชุม ซึ่งถือว่ากระทู้ถามนั้นตกไป
- 3) รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบขอเลื่อนการตอบกระทู้ถาม
- 4) รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบมอบหมายให้รัฐมนตรีอื่นเป็นผู้ตอบกระทู้ถาม

หากพิจารณาเฉพาะการตั้งกระทู้ถามสดของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ในกรณีผู้ตั้งกระทู้ถามไม่ถามและกรณีผู้ตั้งกระทู้ถามไม่อยู่ในที่ประชุม ไม่ถือว่าฝ่ายบริหารมีบทบาทเหนือพรรคการเมืองฝ่ายค้าน แต่ในกรณีรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบขอเลื่อนการตอบกระทู้ถามและกรณีรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบมอบหมายให้รัฐมนตรี

อื่นเป็นผู้ตอบกระทู้ถาม ทำให้ฝ่ายบริหารมีบทบาทเหนือพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ดังต่อไปนี้

1) ในกรณีรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบขอเลื่อนการตอบกระทู้ถาม ถือว่าเป็นบทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรโดยตรง ทำให้การตั้งกระทู้ถามสดของพรรคการเมืองฝ่ายค้านไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเรื่องที่เป็นปัญหาสำคัญที่อยู่ในความสนใจของประชาชน เรื่องที่กระทบถึงประโยชน์ของประเทศชาติหรือประชาชน หรือเรื่องที่เป็นเรื่องเร่งด่วน โดยไม่ชักช้า และทำให้พรรคการเมืองฝ่ายค้านไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางด้านการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินได้อย่างเต็มที่

2) ในกรณีรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบมอบหมายให้รัฐมนตรีอื่นเป็นผู้ตอบกระทู้ถาม ซึ่งมักจะเกิดขึ้นเป็นประจำ ถือว่าเป็นบทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรโดยตรง ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองฝ่ายค้านกับพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและคณะรัฐมนตรี เนื่องจากผู้ตั้งกระทู้ถามเห็นว่ารัฐมนตรีผู้รับผิดชอบหลีกเลี่ยงการตอบกระทู้ถามและไม่ให้เกียรติแก่ผู้ตั้งกระทู้ถาม

2.1.2 บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการตั้งกระทู้ถามทั่วไปของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

2.1.2.1 บทบัญญัติเกี่ยวกับการตั้งกระทู้ถามทั่วไป

ในการตั้งกระทู้ถามทั่วไป บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญบัญญัติว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบกระทู้ถาม เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

2.1.2.2 แนวทางปฏิบัติในการตั้งกระทู้ถามทั่วไป

ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การตั้งกระทู้ถามทั่วไป มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอกระทู้ถามทั่วไปล่วงหน้าเป็นหนังสือยื่นต่อ

ประธานสภาผู้แทนราษฎร โดยมีข้อความเป็นคำถามในข้อเท็จจริงหรือนโยบาย และระบุว่าให้ตอบในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรหรือในราชกิจจานุเบกษา

2) การตั้งกระทู้ถามต้องชัดเจน ไม่ฟุ่มเฟือย วนเวียน ซ้ำซาก หรือมีลักษณะเป็นการอภิปราย

3) กระทู้ถามต้องไม่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) เป็นเชิงประชด เสียดสี หรือกลั่นแกล้งใส่ร้าย

(2) เคลือบคลุมหรือเข้าใจยาก

(3) เป็นเรื่องที่ได้ตอบแล้ว หรือชี้แจงแล้วว่าไม่ตอบ

(4) เป็นเรื่องที่มีประเด็นคำถามซ้ำกับกระทู้ถาม ซึ่งมีผู้เสนอมาก่อน

(5) เป็นการให้ออกความเห็น

(6) เป็นปัญหาข้อกฎหมาย

(7) เป็นเรื่องที่ไม่มีความสำคัญ

(8) เป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลใด เว้นแต่ที่เกี่ยวกับการงานในหน้าที่ราชการ

4) กระทู้ถามซึ่งเป็นเรื่องที่ได้ตอบแล้ว หรือชี้แจงแล้วว่าไม่ตอบ หรือเป็นเรื่องที่มีประเด็นคำถามซ้ำกับกระทู้ถามซึ่งมีผู้เสนอมาก่อนนั้น จะตั้งกระทู้ถามขึ้นใหม่ได้ ในเมื่อสาระสำคัญต่างกัน หรือพฤติการณ์ในขณะที่มีกระทู้ถามครั้งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อตั้งกระทู้ถามครั้งก่อน

5) ประธานสภาผู้แทนราษฎรบรรจุกระทู้ถามที่ต้องตอบในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร เข้าระเบียบวาระการประชุมภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ส่งไปยังรัฐมนตรี

6) กรณีที่เป็นกระทู้ถามที่ต้องตอบในราชกิจจานุเบกษา ประธานสภาผู้แทนราษฎรจะแจ้งรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ เพื่อดำเนินการตอบภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ส่งไปยังรัฐมนตรี เมื่อรัฐมนตรีได้ตอบแล้ว ให้ส่งราชกิจจานุเบกษาที่มีคำตอบกระทู้ถามมาเพื่อให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งให้ผู้ตั้งกระทู้ถามทราบ หากรัฐมนตรีมีเหตุขัดข้องไม่สามารถตอบภายในกำหนดเวลา ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งให้ผู้ตั้งกระทู้ถามทราบ

7) ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ จะบรรจุกระทู้ถามทั่วไปได้ไม่เกิน 3 กระทู้ แต่ถ้าหากมีกระทู้ถามทั่วไปรอบรรจุระเบียบวาระการประชุมจำนวนมาก ประธานสภาผู้แทนราษฎรจะบรรจุกระทู้ถามทั่วไปเกินกว่านี้ก็ได้

LIRT

- 8) ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ ไม่ให้ผู้ตั้งกระทู้ถามทั่วไปคนเดียวถามเกินกว่า 1 กระทู้ เว้นแต่ไม่มีกระทู้ถามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอื่นเหลืออยู่
- 9) ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิถอนกระทู้ถามเมื่อใดก็ได้ และเมื่อถึงระเบียบวาระกระทู้ถามของผู้ใด ถ้าผู้ตั้งกระทู้ถามไม่ถามหรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้ถือว่ากระทู้ถามนั้นตกไป
- 10) กระทู้ถามแต่ละกระทู้หนึ่ง ให้ตั้งถามและซักถามได้เฉพาะคนเดียว
- 11) การตอบกระทู้ถามของรัฐมนตรี ต้องชัดเจน ไม่ฟุ่มเฟือย วนเวียน ซ้ำซาก หรือมีลักษณะเป็นการอภิปราย
- 12) กระทู้ถามที่ขอให้ตอบในที่ประชุมสภา เมื่อรัฐมนตรีได้ตอบแล้ว ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิซักถามได้อีก 1 ครั้ง เว้นแต่จะขอซักถามต่อไปเพราะคำตอบยังไม่หมดประเด็น และประธานสภาผู้แทนราษฎรอนุญาต
- 13) ในการตอบกระทู้ถาม รัฐมนตรีจะขอเลื่อนการตอบกระทู้ถามก็ได้ แต่ต้องชี้แจงเหตุผลในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรหรือแจ้งล่วงหน้าเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร และให้กำหนดว่าจะตอบได้เมื่อใด
- 14) กระทู้ถามใดที่สมาชิกภาพของผู้ตั้งกระทู้ถามสิ้นสุดลง ให้ถือว่ากระทู้ถามนั้นตกไป
- 15) กระทู้ถามใดที่รัฐมนตรียังไม่ได้อตอบ ให้เป็นอันระงับไป เมื่อคณะรัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง

2.1.2.3 ปัญหาในการตั้งกระทู้ถามทั่วไป

ในการตั้งกระทู้ถามทั่วไป ผู้ตั้งกระทู้ถามจะมีทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน แต่โดยทั่วไป สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้านจะตั้งกระทู้ถามมากกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล

ในการตั้งกระทู้ถามทั่วไป ทั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ปัญหาที่มักเกิดขึ้นคือ

- 1) ผู้ตั้งกระทู้ถามไม่ถาม ทั้ง ๆ ที่อยู่ในที่ประชุม ซึ่งถือว่ากระทู้ถามนั้นตกไป

- 2) ผู้ตั้งกระทู้ถามไม่อยู่ในที่ประชุม ซึ่งถือว่ากระทู้ถามนั้นตกไป
- 3) ผู้ตั้งกระทู้ถามขอลอนกระทู้ถาม
- 4) ผู้ตั้งกระทู้ถามขอเลื่อนการถาม
- 5) รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบขอเลื่อนการตอบกระทู้ถาม
- 6) รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบมอบหมายให้รัฐมนตรีอื่นเป็นผู้ตอบกระทู้ถาม

หากพิจารณาเฉพาะการตั้งกระทู้ถามทั่วไปของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ในกรณีผู้ตั้งกระทู้ถามไม่ถาม กรณีผู้ตั้งกระทู้ถามไม่อยู่ในที่ประชุม กรณีผู้ตั้งกระทู้ถามขอลอนกระทู้ถาม และกรณีผู้ตั้งกระทู้ถามขอเลื่อนการถาม ไม่ถือว่าฝ่ายบริหารมีบทบาทเหนือพรรคการเมืองฝ่ายค้าน แต่ในกรณีรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบขอเลื่อนการตอบกระทู้ถามและกรณีรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบมอบหมายให้รัฐมนตรีอื่นเป็นผู้ตอบกระทู้ถาม ทำให้ฝ่ายบริหารมีบทบาทเหนือพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ดังต่อไปนี้

1) ในกรณีรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบขอเลื่อนการตอบกระทู้ถาม ถือว่าเป็นบทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรโดยตรง ทำให้การตั้งกระทู้ถามทั่วไปของพรรคการเมืองฝ่ายค้านเป็นไปด้วยความล่าช้าและไม่ทันกับเรื่องที่เกิดขึ้น และทำให้พรรคการเมืองฝ่ายค้านไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางด้านการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินได้อย่างเต็มที่

2) ในกรณีรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบมอบหมายให้รัฐมนตรีอื่นเป็นผู้ตอบกระทู้ถาม ซึ่งมักจะเกิดขึ้นเป็นประจำ ถือว่าเป็นบทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรโดยตรง ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองฝ่ายค้านกับพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและคณะรัฐมนตรี เนื่องจากผู้ตั้งกระทู้ถามเห็นว่ารัฐมนตรีผู้รับผิดชอบหลีกเลี่ยงการตอบกระทู้ถามและไม่ให้เกียรติแก่ผู้ตั้งกระทู้ถาม

2.2 บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

2.2.1 บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

2.2.1.1 บทบัญญัติเกี่ยวกับการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ

นางไว้วางใจนายกรัฐมนตรี

ในการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญบัญญัติว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 2 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี โดยญัตติดังกล่าว ต้องเสนอชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไป ซึ่งเป็นบุคคลตามมาตรา 201 วรรคสอง ด้วย และเมื่อได้มีการเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีแล้ว จะมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรมิได้ เว้นแต่จะมีการถอนญัตติหรือการลงมตินั้นไม่ได้คะแนนเสียงตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปดังกล่าว ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนายกรัฐมนตรีที่มีพฤติการณ์ร้ายชัดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการ หรือจงใจฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย จะเสนอโดยไม่มีการยื่นคำร้องขอตามมาตรา 304 ก่อน มิได้ และเมื่อได้มีการยื่นคำร้องขอตามมาตรา 304 แล้ว ให้ดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ต้องรอมผลการดำเนินการตามมาตรา 305

2.2.1.2 แนวทางปฏิบัติในการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ

นางไว้วางใจนายกรัฐมนตรี

ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

- 1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 2 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร
- 2) การเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีต้องทำเป็นหนังสือ โดยระบุเรื่องที่จะขอเปิดอภิปราย และเสนอชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไปไว้ในญัตติด้วย
- 3) ในการเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนายกรัฐมนตรีที่มีพฤติการณ์ร้ายชัดปกติ ส่อไปใน

ทางทูลจัตต่อน้ำที่ราชการ หรือจงใจฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย จะต้องแสดงหลักฐานการยื่นคำร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่งด้วย และเมื่อได้มีการยื่นคำร้องขอต่อประธานวุฒิสภาแล้ว ให้ดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ต้องรอผลการดำเนินการตามมาตรา 305

4) เมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎรได้รับญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีแล้ว จะทำการตรวจสอบ หากมีข้อบกพร่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรจะแจ้งให้ผู้เสนอทราบภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ เมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ตรวจสอบความถูกต้องของญัตติแล้ว จะบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมเป็นเรื่องด่วนและแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ

5) เมื่อได้มีการเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีแล้ว จะมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรมิได้ เว้นแต่จะมีการถอนญัตติหรือการลงมตินั้นไม่ได้คะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

6) นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเท่าที่มีสิทธิอภิปรายชี้แจง โดยการชี้แจง จะชี้แจงคำอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทีละคนเป็นลำดับไป หรือจะรวบรวมชี้แจงครั้งละหลายคนก็ได้

2.2.1.3 ปัญหาในการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี

ในการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่า 2 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี ทำให้พรรคการเมืองฝ่ายค้านแทบไม่มีโอกาสหรือไม่มีโอกาสเลยในการเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี เนื่องจากจำนวน 2 ใน 5 เป็นจำนวนที่ค่อนข้างสูงมาก จำนวนดังกล่าวจึงกลายเป็นช่องทางให้ฝ่ายบริหารพยายามทุกวิถีทางที่จะทำให้พรรคการเมืองฝ่ายค้านมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึงจำนวนดังกล่าว ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากกรณีที่ฝ่ายบริหารภายใต้การนำของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ดำเนิน

การรวมพรรคเสรีธรรมและพรรคความหวังใหม่ เข้ากับพรรคไทยรักไทย และนำพรรคชาติพัฒนาเข้าร่วมรัฐบาล

ในขณะเดียวกัน พรรคการเมืองฝ่ายค้านซึ่งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนน้อยกว่า 2 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ก็พยายามทุกวิถีทางที่จะเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล โดยให้การเสนอญัตติดังกล่าว มีผลเหมือนกับการขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากกรณีที่พรรคการเมืองฝ่ายค้านเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล (จำนวน 15 คน) เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2545 (มีการอภิปรายทั่วไป ระหว่างวันที่ 22 - 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2545) โดยกล่าวว่า

“รัฐบาลภายใต้การนำของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 สัญญาว่าจะบริหารประเทศด้วยความซื่อสัตย์สุจริต “คิดใหม่ ทำใหม่” เพื่อไทยทุกคน แต่ตลอดระยะเวลา 1 ปี 2 เดือนเศษ ที่ผ่านมา รัฐบาลกลับมีพฤติกรรมการบริหารราชการแผ่นดินในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ รัฐบาลมิได้ปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบโดยเสมอหน้าจริงจัง นโยบายประกาศสงครามกับคอร์รัปชัน เป็นเพียงการสร้างภาพและเครื่องมือจัดการทางการเมืองกับฝ่ายอื่นที่ไม่ยอมเข้าพวก หรือศิโรราบต่อรัฐบาล แต่หากเป็นพวกพ้องของรัฐบาลก็จะได้รับการปกป้องละเว้น เป็นการเลือกปฏิบัติ ทั้งรัฐบาลยังปล่อยปละละเลยให้รัฐมนตรีและพวกพ้องแสวงหาประโยชน์จากการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ การใช้นโยบายใช้ตำแหน่งหน้าที่ราชการ ทั้งเพื่อประโยชน์ส่วนตนและเพื่อเป็นการต่างตอบแทนผลประโยชน์ต่อตัวบุคคลในคณะรัฐบาล การบริหารราชการแผ่นดินยุคนี้ จึงเป็นการสมคบกันเอาอำนาจบริหารมาใช้บริหาร “ธุรกิจการเมือง” ที่มีขุมข่ายโยงใยกับตัวบุคคลที่มีตำแหน่งหลายระดับในฝ่ายรัฐบาล อันมีลักษณะเป็น “เครือข่ายธุรกิจการเมือง” ทั้งยังมีการใช้นโยบายเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ โดยวิธีการแยบยล หากดูผิวเผินเสมือนสนองประโยชน์ส่วนรวม แต่เบื้องลึกที่แท้จริงคือประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง จึงกล่าวได้ว่า ยุค “คิดใหม่ ทำใหม่” คือยุคของการ “ทุจริตรูปแบบใหม่” หรือการ “ทุจริตเชิงนโยบาย” โดยที่รัฐบาลไม่ได้เข้าไปป้องกันขัดขวางการหาประโยชน์ดังกล่าวใด ๆ ทั้งนี้ เพราะต่างก็เป็นผู้หนึ่งที่ได้รับผลประโยชน์จากการ “ทุจริตเชิงนโยบาย” ดังกล่าว

นอกจากนี้รัฐบาลยังใช้อำนาจโดยมิชอบ คุกคามสิทธิเสรีภาพ ปิดหู ปิดตา ปิดปาก

เพื่อสกัดกั้นการแสดงความคิดเห็นและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน บีบบังคับ แทรกแซง สื่อสารมวลชนด้วยวิธีการสกปรก เพื่อหวังผลในการเสนอข่าวสารด้านเดียวเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐบาล ทั้งยังมีพฤติกรรมชอบใช้อำนาจบาตรใหญ่ข่มเหงรังแกข้าราชการตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีพฤติกรรมการบริหารราชการแผ่นดินบกพร่อง ผิดพลาดปราศจากความรับผิดชอบ ไร้ประสิทธิภาพ ในหลายกรณี ก่อให้เกิดความเสียหายใหญ่หลวงต่อผลประโยชน์ของประเทศและประชาชน มีพฤติกรรมส่อทุจริต กระทำผิดระเบียบผิดกฎหมาย ไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป

แต่โดยเหตุที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 185 บัญญัติว่า การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าสองในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อเสนอญัตติ ซึ่งฝ่ายค้านมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรวมกันไม่ถึงจำนวนดังกล่าว และโดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 186 บัญญัติให้การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ต้องใช้เสียงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ฝ่ายค้านจึงขอเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลตามมาตรา 186 ของรัฐธรรมนูญ”

ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ถือว่าเป็นบทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยการสนับสนุนของพรรคการเมืองที่ต้องการจะเข้าร่วมรัฐบาล ทำให้ฝ่ายบริหารมีบทบาทเหนือพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน

นอกจากนี้ ถ้าหากพรรคการเมืองฝ่ายค้านสามารถเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีได้สำเร็จ ฝ่ายบริหารก็ยังสามารถใช้วิธีการ “ให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปราย” ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อไม่ให้มีการลงมติไม่ไว้วางใจ หรือใช้วิธีการ “ให้ปิดอภิปราย” และ “ไต่ถามเรื่องอื่นขึ้นปรึกษา” ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เพื่อยุติการอภิปรายทั่วไป ได้อีก

2.2.2 บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

2.2.2.1 บทบัญญัติเกี่ยวกับการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ

รัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

ในการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญบัญญัติว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปดังกล่าว ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของรัฐมนตรีที่มีพฤติการณ์ร้ายชัดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการ หรือจงใจฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย จะเสนอโดยไม่มีคำร้องขอตามมาตรา 304 ก่อน มิได้ และเมื่อได้มีการยื่นคำร้องขอตามมาตรา 304 แล้ว ให้ดำเนินการต่อไปได้ โดยไม่ต้องรอผลการดำเนินการตามมาตรา 305

2.2.2.2 แนวทางปฏิบัติในการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ

รัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร

2) การเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ต้องทำเป็นหนังสือโดยระบุเรื่องที่จะขอเปิดอภิปราย

3) ในการเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของรัฐมนตรีที่มีพฤติการณ์ร้ายชัดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการ หรือจงใจฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย จะต้องแสดงหลักฐานการยื่นคำร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่งด้วย เมื่อได้มีการยื่นคำร้องขอต่อประธานวุฒิสภาแล้ว ให้ดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ต้องรอผลการดำเนินการตามมาตรา 305

LIRT

4) เมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎรได้รับญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลแล้ว ให้ทำการตรวจสอบ หากมีข้อบกพร่อง ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งผู้เสนอทราบภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ

เมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ตรวจสอบความถูกต้องของญัตติแล้ว ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมเป็นเรื่องด่วนและแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ

5) นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเท่าที่มีสิทธิอภิปรายชี้แจงในการชี้แจง จะชี้แจงคำอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ละคนเป็นลำดับไป หรือจะรวบรวมชี้แจงครั้งละหลายคนก็ได้

2.2.2.3 ปัญหาในการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

ในการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การที่ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรกำหนดให้รัฐมนตรีชี้แจงคำอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ละคนเป็นลำดับไป ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้านและรัฐมนตรี อภิปรายตอบโต้กันไปตอบโต้กันมาจนกลายเป็นปัญหาที่นำไปสู่ความวุ่นวายในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร และทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองฝ่ายค้านกับพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและคณะรัฐมนตรีตามมา ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากกรณีที่พรรคการเมืองฝ่ายค้านอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล (จำนวน 15 คน) ระหว่างวันที่ 22 - 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2545

ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ถือว่าเป็นบทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรโดยตรง ทำให้ฝ่ายบริหารมีบทบาทเหนือพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และทำให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านเช่นเดียวกับการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี

นอกจากนี้ ฝ่ายบริหารยังสามารถใช้วิธีการ “ให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปราย” ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อไม่ให้มีการลงมติไม่ไว้วางใจ หรือใช้วิธีการ “ให้ปิดอภิปราย” และ “ให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษา” ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เพื่อยุติการอภิปรายทั่วไปเพื่อ

LIBRI

ลงมติไม่ไว้วางใจ เช่นเดียวกับที่ใช้ในการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี ได้อีก

3. บทวิเคราะห์บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการใช้กลไกคณะกรรมการการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

3.1 บทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้กลไกคณะกรรมการการเมือง

ในการใช้กลไกคณะกรรมการการเมือง บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญบัญญัติว่า สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อกะทำกิจการ พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา โดยมีมติตั้งคณะกรรมการวิสามัญดังกล่าว ต้องระบุกิจการหรือเรื่องให้ชัดเจน และไม่ซ้ำหรือซ้อนกัน กรรมการวิสามัญซึ่งตั้งจากผู้ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

3.2 แนวทางปฏิบัติในการใช้กลไกคณะกรรมการการเมือง

ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การใช้กลไกคณะกรรมการการเมืองของสภาผู้แทนราษฎร มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

- 1) สภาผู้แทนราษฎรเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ จำนวน 31 คณะ แต่ละคณะประกอบด้วยกรรมการ จำนวน 17 คน โดยกรรมการสามัญซึ่งตั้งจากผู้ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร
- 2) ในการเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญ ให้ตั้งจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อ มีจำนวนไม่เกิน 1 ใน 4 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด ส่วนจำนวนนอกจากนั้น ให้ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอ โดยให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

3) ในการประชุมคณะกรรมการ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐมนตรี และผู้ซึ่งประธานของที่ประชุมอนุญาต มีสิทธิเข้าฟังการประชุม ในกรณีประชุมลับ ผู้ที่จะเข้าฟังการประชุมได้ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประชุม และได้รับอนุญาตจากประธานของที่ประชุม

4) ผู้เสนอญัตติ รัฐมนตรี และผู้ซึ่งคณะรัฐมนตรีมอบหมาย มีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมคณะกรรมการได้ตลอดเรื่อง ในการชี้แจงแสดงความคิดเห็นดังกล่าว ผู้เสนอญัตติอาจมอบหมายเป็นหนังสือให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอื่นหรือกรรมการใคร่ครวญคนหนึ่งกระทำการแทนได้

3.3 ปัญหาในการใช้กลไกคณะกรรมการ

ในการใช้กลไกคณะกรรมการทั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ปัญหาที่มักจะเกิดขึ้นคือ

1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน แก่งแย่งกันเป็นประธานคณะกรรมการและกรรมการในคณะกรรมการบางคณะ

2) คณะรัฐมนตรีมักจะเสนอให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญ แทนการให้คณะกรรมการสามัญกระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญคณะนั้น

3) ประธานคณะกรรมการหรือกรรมการซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและประธานคณะกรรมการหรือกรรมการซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้านมักจะขัดแย้งกันอยู่เสมอ

หากพิจารณาเฉพาะการใช้กลไกคณะกรรมการของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ในกรณีประธานคณะกรรมการหรือกรรมการซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและประธานคณะกรรมการหรือกรรมการซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้านมักจะขัดแย้งกันอยู่เสมอ ถือว่าเป็นเรื่องปกติของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา แต่ในกรณี

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน แก่งแย่งกันเป็นประธานคณะกรรมการและกรรมการในคณะกรรมการบางคณะ และกรณีคณะรัฐมนตรีมักจะเสนอให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญ แทนการให้คณะกรรมการวิสามัญ กระทำกิจการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวิสามัญคณะนั้น ทำให้ฝ่ายบริหารมีบทบาทเหนือพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และทำให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ดังต่อไปนี้

1) ในกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน แก่งแย่งกันเป็นประธานคณะกรรมการและกรรมการในคณะกรรมการบางคณะ ถือว่าเป็นบทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยการสนับสนุนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล (ตามมติของคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรของรัฐบาล) ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองฝ่ายค้านกับพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและคณะรัฐมนตรี

2) ในกรณีคณะรัฐมนตรีมักจะเสนอให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญ แทนการให้คณะกรรมการวิสามัญ กระทำกิจการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวิสามัญคณะนั้น ถือว่าเป็นบทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยการสนับสนุนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล (ตามมติของคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรของรัฐบาล) ทำให้คณะรัฐมนตรีสามารถเสนอชื่อบุคคลเพื่อตั้งเป็นกรรมการ จำนวนไม่เกิน 1 ใน 4 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด โดยจำนวนนอกจากนั้น ให้ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอ โดยให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งจะทำการพิจารณาส่วนใหญ่เป็นกรรมการของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและของคณะรัฐมนตรี

4. บทวิเคราะห์บทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการเลือกคณะกรรมการสรรหาองค์กรอิสระ ตามรัฐธรรมนูญของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

4.1 บทบัญญัติเกี่ยวกับการเลือกคณะกรรมการสรรหาองค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ

4.1.1 บทบัญญัติเกี่ยวกับการเลือกคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง

ในการเลือกคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญบัญญัติว่า ให้มีคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน และผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน โดยในวาระเริ่มแรก ในระหว่างที่ยังไม่มีประธานศาลปกครองสูงสุด ให้คณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง มีจำนวน 9 คน ประกอบด้วย อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน และผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน เป็นกรรมการ

4.1.2 บทบัญญัติเกี่ยวกับการเลือกคณะกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ในการเลือกคณะกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา บทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขึ้นคณะหนึ่ง มีจำนวน 31 คน ประกอบด้วย ผู้แทนของพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีสมาชิกอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 19 คน ซึ่งต้องเลือกให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อธิการบดีจากมหาวิทยาลัยของรัฐซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด จำนวน 4 คน และผู้แทนศาลฎีกา จำนวน 4 คน

4.1.3 บทบัญญัติเกี่ยวกับการเลือกคณะกรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ในการเลือกคณะกรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ บทบัญญัติ

ของพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า ให้มีคณะกรรมการสรรหากรรมการ ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด อัยการสูงสุด นายกสภานายความ อธิการบดีหรือผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นนิติบุคคลแต่ละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน ผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนตามมาตรา 24 แห่งละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 10 คน ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน ผู้แทนสื่อมวลชนในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเลือกกันเอง กิจการละ 1 คน รวมเป็น 3 คน และเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นเลขานุการ ในกรณีที่มีการสรรหากรรมการในระหว่างที่ยังไม่มีประธานศาลปกครองสูงสุด เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และองค์การเอกชนตามมาตรา 24 ให้คณะกรรมการสรรหากรรมการตามมาตรา 8 ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา อัยการสูงสุด นายกสภานายความ อธิการบดีหรือผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นนิติบุคคลแต่ละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน ผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภากายใน 30 วัน นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแห่งละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 10 คน ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน ผู้แทนสื่อมวลชนในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเลือกกันเองกิจการละ 1 คน รวมเป็น 3 คน เป็นกรรมการ และเลขาธิการวุฒิสภา เป็นเลขานุการ

4.1.4 บทบัญญัติเกี่ยวกับการเลือกคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาล

รัฐธรรมนูญ

ในการเลือกคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญบัญญัติว่า ให้มีคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา คณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน คณบดีคณะรัฐศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน และผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน เป็นกรรมการ

LIRT

4.1.5 บทบัญญัติเกี่ยวกับการเลือกคณะกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ในการเลือกกรรมการสรรหาคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า ให้ประธานวุฒิสภাজัดให้มีคณะกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่ง ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 7 คน และผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน โดยในวาระเริ่มแรก ในระหว่างที่ยังไม่มีประธานศาลปกครองสูงสุด ให้คณะกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีจำนวน 14 คน ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่ง ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 7 คน และผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน เป็นกรรมการ

4.1.6 บทบัญญัติเกี่ยวกับการเลือกคณะกรรมการสรรหากรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

ในการเลือกคณะกรรมการสรรหากรรมการตรวจเงินแผ่นดิน บทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า ให้ประธานวุฒิสภাজัดให้มีคณะกรรมการสรรหากรรมการ จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่ง ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 7 คน และผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน ในกรณีที่มีการสรรหากรรมการในระหว่างที่ยังไม่มีประธานศาลปกครองสูงสุด ให้คณะกรรมการสรรหากรรมการตามมาตรา 8 (1) มีจำนวน 14 คน ประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลฎีกา อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็น

นิติบุคคลทุกแห่ง ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 7 คน และผู้แทนพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน เป็นกรรมการสรรหา

4.2 แนวทางปฏิบัติในการเลือกคณะกรรมการสรรหาองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

ในการเลือกคณะกรรมการสรรหาองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ จำนวน 5 คณะ คือ คณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการสรรหากรรมการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการให้มีการเลือกคณะกรรมการสรรหาดังกล่าว ส่วนการเลือกคณะกรรมการสรรหาองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ อีก 1 คณะ คือ คณะกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการให้มีการเลือกคณะกรรมการสรรหาดังกล่าวแทนสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ดังนี้

1) ในการเลือกคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาได้ดำเนินการให้มีการเลือกคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีจำนวน 10 คน ประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน และผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน โดยในวาระเริ่มแรก ในระหว่างที่ยังไม่มีประธานศาลปกครองสูงสุด คณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง มีจำนวน 9 คน ประกอบด้วย อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่ง ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน และผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน

2) ในการเลือกคณะกรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงาน เลขาธิการวุฒิสภาได้ดำเนินการให้มีการเลือกคณะกรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งมีจำนวน 28 คน ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด อัยการสูงสุด นายกฤษฎาหมายความ อธิการบดีหรือผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นนิติบุคคลแห่งละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน ผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนแห่งละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 10 คน ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน ผู้แทนสื่อมวลชนในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเลือกกันเอง กิจการละ 1 คน รวมเป็น 3 คน เป็นกรรมการ และ เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นเลขานุการ โดยในระหว่างที่ยังไม่มีประธานศาลปกครองสูงสุดและเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีจำนวน 27 คน ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา อัยการสูงสุด นายกฤษฎาหมายความ อธิการบดีหรือผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นนิติบุคคลแห่งละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน ผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนแห่งละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 10 คน ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน ผู้แทนสื่อมวลชนในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเลือกกันเอง กิจการละ 1 คน รวมเป็น 3 คน เป็นกรรมการ และ เลขาธิการวุฒิสภา เป็นเลขานุการ

3) ในการเลือกคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาได้ดำเนินการให้มีการเลือกคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีจำนวน 13 คน ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา คณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน คณบดีคณะรัฐศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่ง ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน และผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน

4) ในการเลือกคณะกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาได้ดำเนินการให้มีการเลือกคณะกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งมีจำนวน 15 คน ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษา

ของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 7 คน และผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน โดยในวาระเริ่มแรก ในระหว่างที่ยังไม่มีประธานศาลปกครองสูงสุด คณะกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีจำนวน 14 คน ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่ง ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 7 คน และผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน

5) ในการเลือกคณะกรรมการสรรหากรรมการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาได้ดำเนินการให้มีการเลือกคณะกรรมการสรรหากรรมการตรวจเงินแผ่นดินซึ่งมีจำนวน 15 คน ประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่ง ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 7 คน และผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน โดยในระหว่างที่ยังไม่มีประธานศาลปกครองสูงสุด คณะกรรมการสรรหากรรมการตรวจเงินแผ่นดิน มีจำนวน 14 คน ประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลฎีกา อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่ง ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 7 คน และผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน

6) ในการเลือกคณะกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้ดำเนินการให้มีการเลือกคณะกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ซึ่งมีจำนวน 31 คน ประกอบด้วย ผู้แทนพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีสมาชิกอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 19 คน ซึ่งต้องเลือกให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อธิการบดีจากมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด จำนวน 4 คน และผู้แทนศาลฎีกา จำนวน 4 คน

LIRIT

4.3 ปัญหาในการเลือกกรรมการสรรหาองค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญจากผู้แทนของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

1) ในการเลือกกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง กรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจากผู้แทนพรรคการเมืองดังกล่าวข้างต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการที่รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 กำหนดให้กรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง กรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจากผู้แทนพรรคการเมือง มาจากผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน หรือ 5 คน ทำให้ผู้แทนพรรคการเมืองฝ่ายค้านหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน แทบไม่มีโอกาสหรือไม่มีโอกาสเลยที่จะได้รับเลือกเป็นกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง กรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โดยเฉพาะในกรณีที่พรรคการเมืองส่วนใหญ่เป็นพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล นอกจากนี้ ยังทำให้เกิดปัญหาในกรณีที่พรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีอยู่จำนวนน้อยกว่า 4 พรรค หรือ 5 พรรค เนื่องจากไม่สามารถที่จะเลือกผู้แทนพรรคการเมืองเป็นกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง กรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้ครบจำนวน 4 คน หรือ 5 คน

ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ถือว่าเป็นบทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยการสนับสนุนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล (ตามมติของคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรของรัฐบาล)

2) ในการเลือกกรรมการสรรหากรรมการตรวจเงินแผ่นดินจากผู้แทนพรรคการเมืองดังกล่าวข้างต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย

การตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 กำหนดให้กรรมการสรรหากรรมการตรวจเงินแผ่นดินจาก ผู้แทนพรรคการเมืองมาจากผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน ซึ่งแม้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 จะกำหนด ให้กรรมการสรรหากรรมการตรวจเงินแผ่นดินจากผู้แทนพรรคการเมือง มาจากผู้แทนพรรคการเมือง ทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และให้เลือกกันเองให้เหลือ 5 คน แต่ก็ยังทำให้ผู้แทนพรรคการเมือง ฝ่ายค้านหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้านแทบไม่มีโอกาสหรือไม่มีโอกาสเลยที่ จะได้รับเลือกเป็นกรรมการสรรหากรรมการตรวจเงินแผ่นดินอยู่ดี โดยเฉพาะในกรณีที่ พรรคการเมืองส่วนใหญ่เป็นพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล ซึ่งถือว่าไม่แตกต่างจากการเลือกกรรมการ สรรหากรรมการการเลือกตั้ง กรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการสรรหา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แต่ อย่างใด

ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น จึงถือว่าเป็นบทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยการสนับสนุนของสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล (ตามมติของคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรของ รัฐบาล) เหมือนกับการเลือกกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง กรรมการสรรหากรรมการสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติ กรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และกรรมการสรรหากรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจากผู้แทนพรรคการเมือง

3) ในการเลือกกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจากผู้แทน พรรคการเมืองดังกล่าวข้างต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542 กำหนดให้กรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จากผู้แทนพรรคการเมือง มาจากผู้แทนของพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีสมาชิกอยู่ใน สภาผู้แทนราษฎร จำนวน 19 คน ซึ่งต้องเลือกให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร แม้จะทำให้ผู้แทนพรรคการเมืองฝ่ายค้านหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ

พรรคการเมืองฝ่ายค้านมีโอกาสดังกล่าวจะได้รับเลือกเป็นกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม แต่การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542 กำหนดให้กรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจากผู้แทนของพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมือง มีจำนวนถึง 19 คน ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่มากเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจากฝ่ายอื่น ทำให้ผู้แทนพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลมีโอกาสดังกล่าวจะได้รับเลือกเป็นกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในกรณีที่พรรคการเมืองส่วนใหญ่เป็นพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล ซึ่งจะทำการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจากผู้แทนพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล ได้เปรียบกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจากฝ่ายอื่น ซึ่งรวมทั้งพรรคการเมืองฝ่ายค้านด้วย

ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น จึงถือว่าเป็นบทบาทของฝ่ายบริหารที่มีต่อการดำเนินงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยการสนับสนุนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล (ตามมติของคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรของรัฐบาล) เหมือนกับการเลือกกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง กรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และกรรมการสรรหากรรมการตรวจเงินแผ่นดินจากผู้แทนพรรคการเมือง

5. ข้อเสนอแนะ

จากแนวทางปฏิบัติและปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงสมควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ให้มีความเหมาะสมและรัดกุมมากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

5.1 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

1) ในกรณีการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี : ควรที่จะมีมาตรการที่ให้อำนาจต่อการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีได้ เช่นเดียวกับที่เคยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของไทยฉบับที่ผ่านมา

2) ในกรณีการเลือกกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง กรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการสรรหากรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา : ควรที่จะมีมาตรการที่เอื้ออำนวยต่อการเลือกกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง กรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการสรรหากรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้กรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง กรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการสรรหากรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มาจากผู้แทนพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและผู้แทนพรรคการเมืองฝ่ายค้านจำนวนเท่ากัน และมีจำนวนไม่มากเกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนกรรมการสรรหาจากฝ่ายอื่น

5.2 การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

1) ในกรณีการเสนอร่างพระราชบัญญัติ : ควรที่จะมีมาตรการที่เอื้ออำนวยต่อการเสนอร่างพระราชบัญญัติของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยกำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรว่า เมื่อนายกรัฐมนตรีได้รับร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินจากประธานสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาให้คำรับรองภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้น หากไม่สามารถพิจารณาให้คำรับรองได้ภายใน 30 วัน ให้นายกรัฐมนตรีแจ้งเหตุขัดข้องให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบ

2) ในกรณีการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ : ควรที่จะมีมาตรการที่เอื้ออำนวยต่อการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยกำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรดังนี้

(1) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอ

ถ้าคณะรัฐมนตรีขอรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไปพิจารณา ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรจะลงมติว่าจะรับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น ก็ให้รอการพิจารณาไว้ก่อน เมื่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติ แต่ต้องไม่เกิน 30 วัน นับแต่วันที่สภาผู้แทนราษฎรมีมติ

เมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎรได้รับร่างพระราชบัญญัติคืนจากคณะรัฐมนตรี หรือเมื่อพ้นกำหนดเวลาที่รอการพิจารณาไว้แล้ว ให้บรรจุร่างพระราชบัญญัตินั้นเข้าระเบียบวาระการประชุมเป็นเรื่องด่วน

(2) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมาธิการเต็มสภา จะกระทำได้อต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอ แต่ต้องชี้แจงเหตุผลในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร หรือเมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอญัตติ โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับรองไม่น้อยกว่า 20 คน และที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติ

3) ในกรณีการตั้งกระทู้ถามสด : ควรที่จะมีมาตรการที่เอื้ออำนวยต่อการตั้งกระทู้ถามสดของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยกำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรว่า นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีจะมอบหมายให้รัฐมนตรีอื่นเป็นผู้ตอบกระทู้ถามสดก็ได้ แต่ต้องชี้แจงเหตุผลในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร หรือแจ้งล่วงหน้าเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรก่อนถึงระเบียบวาระการพิจารณากระทู้ถาม

4) ในกรณีการตั้งกระทู้ถามทั่วไป : ควรที่จะมีมาตรการที่เอื้ออำนวยต่อการตั้งกระทู้ถามทั่วไปของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยกำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรว่า นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีจะมอบหมายให้รัฐมนตรีอื่นเป็นผู้ตอบกระทู้ถามทั่วไปก็ได้ แต่ต้องชี้แจงเหตุผลในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร หรือแจ้งล่วงหน้าเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรก่อนถึงระเบียบวาระการพิจารณากระทู้ถาม

5) ในกรณีการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล : ควรที่จะมีมาตรการที่เอื้ออำนวยต่อการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยแก้ไขข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรให้รัฐมนตรีอรอรวมชี้แจงคำอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งละหลายคนเพียงอย่างเดียว

6) ในกรณีการใช้กลไกคณะกรรมาธิการ : ควรที่จะมีมาตรการที่เอื้ออำนวยต่อการใช้กลไกคณะกรรมาธิการของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยกำหนดไว้ในข้อ

บังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

(1) ประธานคณะกรรมการมาธิการสามัญแต่ละคณะ จะต้องมียี่จำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

ในการเลือกเป็นประธานคณะกรรมการมาธิการสามัญ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้านเลือกก่อน การเลือกในลำดับต่อไป จะต้องเป็นการเลือกสลับกันระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน เว้นแต่จำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองฝ่ายค้านที่มีอยู่นั้นหมดไป

(2) การตั้งคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อกระทำการ พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร จะกระทำได้ต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอ แต่ต้องชี้แจงเหตุผลในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร หรือเมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอญัตติโดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับรองไม่น้อยกว่า 20 คน และที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติ

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งเป็นฝ่ายที่มีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วย พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและพรรคการเมืองฝ่ายค้าน โดยพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลเป็นฝ่ายเสียงข้างมาก ส่วนพรรคการเมืองฝ่ายค้านเป็นฝ่ายเสียงข้างน้อย ดังนั้น การขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้านตามข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้น จึงอาจจะเป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากฝ่ายเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรยังเป็นของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล

บรรณานุกรม

- กองการประชุม. บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 1 - ครั้งที่ 32 (สมัยประชุมสามัญทั่วไป).
- กองการประชุม. บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 4 (สมัยประชุมสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ 11 ธันวาคม พุทธศักราช 2540.
- กองการประชุม. บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 6 (สมัยประชุมสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ 18 ธันวาคม พุทธศักราช 2540.
- กองการประชุม. บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 8 (สมัยประชุมสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ 25 ธันวาคม พุทธศักราช 2540.
- กองการประชุม. บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 24 (สมัยประชุมสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ 26 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2541.
- กองการประชุม. บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 3 ครั้งที่ 1 - ครั้งที่ 38 (สมัยสามัญทั่วไป).
- กองการประชุม. บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 3 ครั้งที่ 2 (สมัยสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ 26 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2541.
- กองการประชุม. บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 3 ครั้งที่ 30 (สมัยสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ 11 มีนาคม พุทธศักราช 2542.
- กองการประชุม. บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 3 ครั้งที่ 36 (สมัยสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ 1 เมษายน พุทธศักราช 2542.
- กองการประชุม. บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 4 ครั้งที่ 1 - ครั้งที่ 31 (สมัยสามัญทั่วไป).
- กองการประชุม. บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 4 ครั้งที่ 1 (สมัยสามัญทั่วไป) วันพุธที่ 24 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2542.
- กองการประชุม. บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 4 ครั้งที่ 5 (สมัยสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ 9 ธันวาคม พุทธศักราช 2542.
- กองการประชุม. บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 4 ครั้งที่ 19 (สมัยสามัญทั่วไป)

- บัญญัติ) วันพฤหัสบดีที่ 12 ตุลาคม พุทธศักราช 2543.
 กองการประชุม. บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 4 ครั้งที่ 34 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันพฤหัสบดีที่ 19 ตุลาคม พุทธศักราช 2543.
 กองการประชุม. สรุปผลงานของสภาผู้แทนราษฎร สมัยประชุมสามัญทั่วไป (วันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 - วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2541).
 กองการประชุม. สรุปผลงานของสภาผู้แทนราษฎร สมัยวิสามัญ (วันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 - วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2541).
 กองการประชุม. สรุปผลงานของสภาผู้แทนราษฎร สมัยวิสามัญ (วันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2544 - วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2544).
 กองการประชุม. สรุปผลงานของสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญทั่วไป (วันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541 - วันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2542).
 กองการประชุม. สรุปผลงานของสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญทั่วไป (วันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 - วันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2543).
 กองการประชุม. สรุปผลงานของสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญทั่วไป (วันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 - วันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2544).
 กองการประชุม. สรุปผลงานของสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญนิติบัญญัติ (วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2541 - วันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2541).
 กองการประชุม. สรุปผลงานของสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญนิติบัญญัติ (วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2542 - วันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2542).
 กองการประชุม. สรุปผลงานของสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญนิติบัญญัติ (วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2543 - วันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2543).
 กองการประชุม. สรุปผลงานของสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญนิติบัญญัติ (วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2544 - วันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544).
 ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2541.
 ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2540.
 ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544.

LIRT

ญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล. เลขรับ 40 / 2545 วันที่
10 พฤษภาคม 2545 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542.

ระเบียบสภาผู้แทนราษฎรว่าด้วยการดำเนินการให้มีคณะกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของ
รัฐสภา จากอธิการบดีจากมหาวิทยาลัยของรัฐ จากผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด
และจากผู้แทนศาลฎีกา พ.ศ. 2544.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. รายงานของคณะกรรมการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติ
และความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสิทธิ
มนุษยชนแห่งชาติ วุฒิสภา.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. รายงานของคณะกรรมการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติ
และความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการแผ่นดิน
ของรัฐสภาเพิ่มเติม วุฒิสภา.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. วุฒิสภา 2539 - 2543. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สามเจริญพาณิชย์
(กรุงเทพ) จำกัด, 2543.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานการพิจารณาสรรหาบุคคลผู้สมควรเป็นผู้ตรวจการ
แผ่นดินของรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร.

เปรียบเทียบระบบคณะกรรมการการศึกษาประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น

สุกัญญา ทอมชื่นชม

บทความนี้จัดทำขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำการศึกษเปรียบเทียบระบบคณะกรรมการการศึกษาของประเทศไทยกับรัฐสภาไคเอ็ท ประเทศญี่ปุ่น ที่มองดูโดยผิวเผินแล้วน่าจะมีความคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากทั้งไทยและญี่ปุ่นต่างมีระบบการปกครองที่คล้ายคลึงกัน มีพระมหากษัตริย์เป็นองค์พระประมุข มีสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งเหมือนกัน แต่ในความคล้ายคลึงก็ยังมีความแตกต่างที่น่าศึกษาซึ่งอาจนำมาประยุกต์ใช้กับระบบคณะกรรมการการศึกษาของไทยได้ การศึกษาจะมาจากการศึกษาวิจัยเอกสารเป็นหลัก อาศัยการค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากรัฐธรรมนูญ ในมาตราที่เกี่ยวข้อง ข้อบังคับการประชุมสภาทั้งสองสภาของทั้งสองประเทศฉบับที่บังคับใช้อยู่ปัจจุบัน และเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ โดยการนำเสนอจะนำเสนอเนื้อหาาระบบคณะกรรมการการศึกษาของไทยและระบบคณะกรรมการการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นในประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่ควรทราบ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบคณะกรรมการการศึกษาของไทยกับญี่ปุ่น

ระบบคณะกรรมการการศึกษาประเทศไทย

อำนาจหน้าที่

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐) คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการกระทำการ พิจารณา สอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ แล้วรายงานผลการพิจารณาศึกษาพร้อมข้อสังเกตที่คณะรัฐมนตรีควรทราบหรือควรปฏิบัติต่อสภาเพื่อพิจารณา

อำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญดังกล่าวเมื่อพิจารณารวมกับข้อบังคับการประชุม อาจจำแนกอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการได้เป็น ๔ ลักษณะ ดังนี้

๑. อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ทั้งการพิจารณาร่างพระราช

บัญญัติก่อนรับหลักการเพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัยของสภาการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่สอง และการพิจารณาปัญหาโดยเฉพาะเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมาธิการเต็มสภา

๒. อำนาจในการกระทำกิจการพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการแล้วรายงานผลการพิจารณาต่อสภา

๓. อำนาจในการเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น

๔. อำนาจในการกระทำกิจการอื่น ๆ ได้แก่ อำนาจในการตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาปัญหาตามที่คณะกรรมการมอบหมาย และอำนาจในการขอขยายระยะเวลาในการกระทำกิจการหรือพิจารณาศึกษาสอบสวนเรื่องใด ๆ

ประเภทคณะกรรมการ

คณะกรรมการ อาจจำแนกตามภารกิจได้เป็น ๗ ประเภท ได้แก่

๑. คณะกรรมการสามัญประจำสภา จากภารกิจของแต่ละสภาที่มีมากมาย และการพิจารณาศึกษาเรื่องหรือญัตติใด ๆ ในสภาที่ต้องการความรอบคอบละเอียดถี่ถ้วนและใช้เวลาในการศึกษา หากสภาจะต้องทำการศึกษาทุกเรื่องโดยละเอียดในที่ประชุมสภา อาจทำให้สิ้นเปลืองเวลาและทำการพิจารณาศึกษาเรื่องได้จำนวนไม่มากนัก รัฐธรรมนูญจึงบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจตั้งคณะกรรมการทำหน้าที่พิจารณาศึกษาเรื่องอันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการแล้วรายงานผลต่อสภา

คณะกรรมการสามัญประจำแต่ละสภา จะประกอบด้วยเฉพาะสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ เป็นกรรมการ บุคคลภายนอกไม่สามารถเป็นกรรมการสามัญได้ กรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร จำนวนคณะและจำนวนกรรมการในคณะจะแปรเปลี่ยนไปตามบทบัญญัติในข้อบังคับการประชุมสภาที่กำหนด สำหรับข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรฉบับปัจจุบัน (ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔) บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรได้ ๓๑ คณะ แต่ละคณะ

มีกรรมการจำนวน ๑๗ คน ทั้งนี้หากมีความจำเป็นจะตั้งคณะกรรมการสามัญคณะอื่นเพิ่มขึ้นอีกเมื่อใดก็ได้ สมาชิกคนหนึ่งจะดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญได้ไม่เกินสองคณะ คณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร ๓๑ คณะ ได้แก่

๑. คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
๒. คณะกรรมการการสื่อสารและโทรคมนาคม
๓. คณะกรรมการการคมนาคม
๔. คณะกรรมการการพาณิชย์
๕. คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ
๖. คณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน
๗. คณะกรรมการติดตามการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
๘. คณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทนราษฎร
๙. คณะกรรมการติดตามการบริหารงบประมาณ
๑๐. คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
๑๑. คณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๑๒. คณะกรรมการการพลังงาน
๑๓. คณะกรรมการการท่องเที่ยว
๑๔. คณะกรรมการการคุ้มครองผู้บริโภค
๑๕. คณะกรรมการการอุตสาหกรรม
๑๖. คณะกรรมการการกีฬา
๑๗. คณะกรรมการการต่างประเทศ
๑๘. คณะกรรมการการตำรวจ
๑๙. คณะกรรมการการทหาร
๒๐. คณะกรรมการการปกครอง
๒๑. คณะกรรมการการพัฒนาการเมือง
๒๒. คณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน
๒๓. คณะกรรมการการแรงงาน

๒๔. คณะกรรมาธิการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
๒๕. คณะกรรมาธิการการศึกษา
๒๖. คณะกรรมาธิการการสวัสดิการสังคม
๒๗. คณะกรรมาธิการการสาธารณสุข
๒๘. คณะกรรมาธิการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี และผู้สูงอายุ
๒๙. คณะกรรมาธิการกิจการสภาผู้แทนราษฎร
๓๐. คณะกรรมาธิการตรวจรายงานการประชุม
๓๑. คณะกรรมาธิการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ

ตามบทบัญญัติในข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาฉบับปัจจุบัน (ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔) บัญญัติให้มีคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาจำนวน ๒๑ คณะ แต่ละคณะมีจำนวนกรรมาธิการไม่น้อยกว่า ๙ คน แต่ไม่เกิน ๑๕ คน (ซึ่งในทางปฏิบัติมีจำนวนกรรมาธิการคณะละ ๑๕ คนเท่ากันทุกคณะ) คณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภา ๒๑ คณะ ได้แก่

๑. คณะกรรมาธิการการกีฬา
๒. คณะกรรมาธิการเกษตรและสหกรณ์
๓. คณะกรรมาธิการการคมนาคม
๔. คณะกรรมาธิการการคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน
๕. คณะกรรมาธิการการงบประมาณ
๖. คณะกรรมาธิการการต่างประเทศ
๗. คณะกรรมาธิการการทหาร
๘. คณะกรรมาธิการการท่องเที่ยว
๙. คณะกรรมาธิการการปกครอง
๑๐. คณะกรรมาธิการการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ
๑๑. คณะกรรมาธิการการมีส่วนร่วมของประชาชน
๑๒. คณะกรรมาธิการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน
๑๓. คณะกรรมาธิการการแรงงานและสวัสดิการสังคม
๑๔. คณะกรรมาธิการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน

๑๕. คณะกรรมาธิการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
๑๖. คณะกรรมาธิการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม
๑๗. คณะกรรมาธิการการสาธารณสุข
๑๘. คณะกรรมาธิการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ
๑๙. คณะกรรมาธิการกิจการองค์กรอิสระ
๒๐. คณะกรรมาธิการการตรวจรายงานการประชุม และติดตามมติของวุฒิสภา
๒๑. คณะกรรมาธิการการสิ่งแวดล้อม

หากมีความจำเป็นวุฒิสภาจะตั้งคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาเพิ่มขึ้นหรือลดจำนวนคณะกรรมาธิการลงเมื่อใดก็ได้ ซึ่งวุฒิสภาได้ตั้งคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาเพิ่มอีกหนึ่งคณะ รวมเป็น ๒๒ คณะ คือ คณะกรรมาธิการการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สมาชิกคนหนึ่งจะดำรงตำแหน่งกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาได้ไม่เกินสองคณะ เว้นแต่สมาชิกที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานและเลขานุการคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภานั้น ให้ดำรงตำแหน่งกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาได้หนึ่งคณะการสรรหาสมาชิกให้ดำรงตำแหน่งกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาทั้ง ๒๒ คณะนี้ ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ บัญญัติให้ที่ประชุมวุฒิสภาตั้งคณะกรรมาธิการสามัญขึ้นคณะหนึ่งมีจำนวน ๑๑ คน และให้สมาชิกแต่ละคนแสดงความจำนงโดยยื่นต่อคณะกรรมาธิการสามัญตามแบบที่คณะกรรมาธิการสามัญกำหนดเพื่อที่จะดำรงตำแหน่งในคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาได้ไม่เกินสองคณะ ในกรณีที่คณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาคณะใดมีสมาชิกยื่นแสดงความจำนงจะดำรงตำแหน่งไว้เกินจำนวนกรรมาธิการในคณะนั้น ให้ใช้วิธีการตามที่คณะกรรมาธิการสามัญกำหนด

๒. คณะกรรมาธิการวิสามัญ นอกเหนือจากคณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาตามที่กล่าวแล้ว แต่ละสภาอาจตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อช่วยการทำงานของแต่ละสภา ทั้งนี้บุคคลที่จะเป็นกรรมาธิการวิสามัญเป็นได้ทั้งสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ และบุคคลภายนอก ทั้งนี้เพื่อให้สภาสามารถตั้งบุคคลภายนอกที่มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องที่สภาจะทำการศึกษามาช่วยในการพิจารณาศึกษา โดยไม่จำกัดเฉพาะสมาชิกสภาเท่านั้น สภาจะตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นเมื่อมีเหตุผลและความจำเป็นในกิจการ กล่าวคือ เมื่อการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ญัตติ

หรือกระทำกิจการพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ นั้น ไม่อยู่ในขอบข่ายงานของคณะกรรมการการสามัญประจำสภาคณะใด หรืออาจจะเป็นเรื่องที่คาบเกี่ยวกับขอบข่ายความรับผิดชอบของคณะกรรมการการสามัญประจำสภาหลายชุด จึงต้องตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นมาเพื่อดำเนินการเฉพาะกิจเป็นคราว ๆ ไป เมื่อปฏิบัติหน้าที่เสร็จสิ้นสมบูรณ์พร้อมทั้งเสนอรายงานต่อสภาพิจารณาเสร็จสิ้นก็สลายตัวสิ้นสภาพไป

การเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญสภาผู้แทนราษฎร ให้ตั้งจากบุคคลซึ่งคณะรัฐมนตรีเสนอชื่อมีจำนวนไม่เกินหนึ่งในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมด จำนวนนอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ โดยให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร ส่วนข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภา ไม่ได้กำหนดจำนวนบุคคลซึ่งรัฐมนตรีเสนอชื่อแต่กำหนดให้ที่ประชุมวุฒิสภาเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอตามวิธีที่ประธานของที่ประชุมกำหนด

การตั้งคณะกรรมการวิสามัญของวุฒิสภาที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ คือ

๑. การตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา ข้อ ๑๒๕ และข้อ ๑๒๖
๒. คณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา ข้อ ๗๘ และข้อ ๗๙

จำนวนคณะกรรมการวิสามัญมิได้มีการกำหนดจำนวนไว้ขึ้นกับมติของที่ประชุมสภาว่าจะตั้งคณะกรรมการวิสามัญเมื่อใด มากน้อยเพียงไร เว้นแต่คณะกรรมการวิสามัญบางคณะที่ข้อบังคับการประชุมกำหนดจำนวนไว้แน่นอน เช่นคณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา ที่ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภากำหนดจำนวนไว้ไม่เกิน ๒๗ คน

โดยปกติการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติไม่มีกำหนดเวลาในการพิจารณา เว้นแต่ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรต้องพิจารณาให้เสร็จภายในหนึ่งร้อยห้าวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัติมาถึงสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาไม่เสร็จภายในกำหนดเวลา ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้เสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวต่อวุฒิสภา

ในการพิจารณาของวุฒิสภา วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบ

ภายในสี่สิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัติมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ มิได้ ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น ซึ่งกรณีการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณนี้ ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาได้กำหนดไว้ให้ตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา โดยให้วุฒิสภาดังคณะกรรมการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งมีจำนวนตามที่ประชุมวุฒิสภากำหนด เพื่อพิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณเท่านั้น และให้คณะกรรมการพิจารณาและจัดทำรายงานความเห็นต่อประธานวุฒิสภาให้แล้วเสร็จภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณดังกล่าว

นอกจากการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณแล้ว ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา ยังกำหนดให้วุฒิสภาดังคณะกรรมการวิสามัญอีกคณะหนึ่งคือ คณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา มีจำนวนไม่เกิน ๒๗ คน มีวาระ ๒ ปี นับแต่วันที่วุฒิสภามีมติเลือกตั้ง โดยให้ที่ประชุมวุฒิสภาดังจากผู้แทนของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาทุกคณะ คณะละหนึ่งคน และเลขาธิการวุฒิสภา จำนวนนอกจากนั้นให้ที่ประชุมวุฒิสภาเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ คณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ เกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือเรื่องอื่นใดตามที่วุฒิสภามอบหมายหรือตามที่ประธานวุฒิสภามอบหมาย

(๒) กระทำการกิจการหรือพิจารณาเรื่องใด ๆ ที่ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอื่นของวุฒิสภา

(๓) ประสานงานระหว่างวุฒิสภากับสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในกิจการของวุฒิสภา

(๔) ประสานงานกับคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาทุกคณะและสมาชิกเกี่ยวกับการพิจารณารายชื่อสมาชิกหรือบุคคลใด ๆ ที่จะเสนอให้ที่ประชุมวุฒิสภาเลือกตั้งเป็นกรรมการสามัญหรือกรรมการวิสามัญตามข้อบังคับฯ ๘๐ หรือข้อ ๘๗ แล้วแต่กรณี เพื่อให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยเหมาะสมและเป็นธรรม

(๕) ดำเนินงานทางด้านวิชาการ ข้อมูลข่าวสาร การสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนกิจการของวุฒิสภา

(๖) พัฒนาระบบงานของวุฒิสภา และการดำเนินกิจการในด้านต่าง ๆ ของวุฒิสภา

(๗) รับคำร้องเรียนหรือเรื่องราวร้องทุกข์ของราษฎรเพื่อมอบต่อคณะกรรมการสิทธิการคณะต่าง ๆ หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณา

(๘) กำหนดรายละเอียดของงบประมาณและการแปรรูปที่ดินงบประมาณรายจ่ายประจำปีใน ส่วนของวุฒิสภาและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

(๙) จัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกวุฒิสภา

(๑๐) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานของวุฒิสภา

มีคณะกรรมการวิสามัญอีกคณะหนึ่งที่ตั้งขึ้นเฉพาะสภาผู้แทนราษฎร คือการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามมาตรา ๑๙๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันที่บัญญัติว่าการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยว่ามีสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็ก สตรี และคนชรา หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ หากสภาผู้แทนราษฎรมิได้พิจารณาโดยกรมการเมืองเต็มสภา ให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนเกี่ยวกับบุคคลประเภทนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด นอกจากนั้นข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ ยังกำหนดให้ การเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็ก สตรี และคนชรา หรือผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพ ให้ตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นผู้แทนองค์การเอกชนประเภทนั้นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดและตั้งจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อไม่เกินหนึ่งในหกของจำนวนกรรมการทั้งหมด จำนวนกรรมการนอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ โดยมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร การคัดเลือกและการเสนอชื่อกรรมการในส่วนของผู้แทนองค์การเอกชนเพื่อให้สภาเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่ประธานสภา กำหนด

๓. คณะกรรมการเต็มสภา คณะกรรมการประเภทนี้จะเกิดขึ้นเมื่อสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ข้อบังคับการประชุมสภา กำหนดให้การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติกระทำเป็นสามวาระ เมื่อสภาลงมติรับหลักการในการ

พิจารณาวาระที่ ๑ แล้ว แต่ด้วยความจำเป็นรีบด่วนเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ และประกอบกับ ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไม่มีความลับซับซ้อนและมีไม่กี่มาตรา สภาอาจมีมติให้พิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภาก็ได้ การพิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภากรณีสภา ผู้แทนราษฎรจะกระทำได้อีกต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอหรือเมื่อสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๐ คนและที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติ กรณีวุฒิสภาจะกระทำได้อีกต่อเมื่อสมาชิกเสนอญัตติโดยมีผู้รับรองไม่น้อยกว่า ๑๐ คนและที่ประชุมวุฒิสภาอนุมัติ สมาชิกของคณะกรรมาธิการเต็มสภาประกอบด้วยสมาชิกแต่ละสภาเท่าที่มีอยู่ในที่ประชุมสภา และประธานของที่ประชุมมีฐานะเป็นประธานของที่ประชุมคณะกรรมาธิการเต็มสภาด้วย อย่างไรก็ตาม การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมาธิการเต็มสภานี้ สภาจะตั้งคณะกรรมาธิการเพื่อพิจารณาศึกษาปัญหาใดโดยเฉพาะเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัตินั้นอีกก็ได้ การพิจารณาศึกษาโดยคณะกรรมาธิการเต็มสภาเป็นการพิจารณาชั้นกรรมาธิการและการพิจารณาของสภาในวาระที่สองเรียงตามลำดับมาตรฐานรวมกันไป เมื่อคณะกรรมาธิการเต็มสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จสิ้น จะพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระสามต่อไปในคราวเดียวกัน จึงมักเรียกโดยทั่วไปว่าเป็นการพิจารณาสามวาระรวด

๔. คณะกรรมาธิการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๕ (๓) กรณีเมื่อวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จถ้ามีการแก้ไขเพิ่มเติม ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ได้แก้ไขเพิ่มนั้นไปยังสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมให้ดำเนินการต่อไป ถ้าเป็นกรณีนี้ให้แต่ละสภาดังบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนด ประกอบเป็นคณะกรรมาธิการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นและให้คณะกรรมาธิการร่วมกันรายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมาธิการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบถือว่าร่างพระราชบัญญัติได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน

๕. คณะกรรมาธิการร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๓ คณะกรรมาธิการนี้เกิดขึ้นตามบทบัญญัติมาตรา ๑๗๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งเป็นกรณีร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีระบุไว้ในนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาตามมาตรา ๒๑๑ ว่าจำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดินหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใด หากสภาผู้แทนราษฎรมีมติไม่ให้ความเห็นชอบไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ คณะรัฐมนตรีอาจขอให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเพื่อมีมติอีกครั้งหนึ่ง หากรัฐสภามีมติให้ความเห็นชอบ ให้ตั้งบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกของแต่ละสภามีจำนวนเท่ากันตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอประกอบกันเป็นคณะกรรมาธิการร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นและให้คณะกรรมาธิการร่วมกันของรัฐสภารายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ได้พิจารณาแล้วต่อรัฐสภา ถ้ารัฐสภามีมติเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น ถือว่าร่างพระราชบัญญัติได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ถ้ารัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบให้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

๖. คณะกรรมาธิการของรัฐสภาเพื่อพิจารณาเรื่องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๓ ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ บัญญัติในเรื่องคณะกรรมาธิการของรัฐสภาไว้ โดยกรรมาธิการตั้งจากสมาชิกของแต่ละสภามีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา และกรรมาธิการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่สอง ให้ที่ประชุมรัฐสภาตั้งคณะกรรมาธิการขึ้นคณะหนึ่งจากสมาชิกรัฐสภาเพื่อพิจารณามีจำนวนไม่เกินสี่สิบห้าคน และกรรมาธิการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกของแต่ละสภาจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา และกรรมาธิการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

การประชุมคณะกรรมการมาธิการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน กรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จึงจะเป็นองค์ประชุม คณะกรรมการมีอำนาจตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาปัญหาใด ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ตามแต่จะมอบหมายได้ กรรมการพ้นจาก ตำแหน่งเมื่อ

๑. อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
๒. ตาย
๓. ลาออก
๔. ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
๕. รัฐสภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

๗. คณะกรรมการเพื่อพิจารณาเรื่องตามมาตรา ๑๓๕ ของรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการนี้มีเฉพาะในวุฒิสภาเท่านั้น จะเกิดขึ้นในกรณีที่วุฒิสภาจะต้องพิจารณาเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำหรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ คือ ประธาน กรรมการและกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการ ศาลปกครองสูงสุด ประธานศาลปกครองสูงสุด กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการตุลาการ ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน วุฒิสภาจะตั้งคณะกรรมการสามัญขึ้นคณะหนึ่งมีจำนวนไม่เกิน ๑๑ คน โดยตั้งจากสมาชิกที่คณะ กรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภาเสนอชื่อมีจำนวน ๓ คน จำนวนนอกจากนั้นให้ที่ประชุมวุฒิสภา เลือกจากรายชื่อสมาชิกที่คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาเสนอจากกรรมการคณะนั้น ๆ คณะ ละหนึ่งคนทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งนั้น รวมทั้งรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอันจำเป็น แล้วรายงานต่อวุฒิสภาเพื่อประกอบการ พิจารณาต่อไป

คณะกรรมการประเภทนี้ใช้คำว่า “คณะกรรมการสามัญ” ซึ่งต่างจากคณะ กรรมการสามัญประจำวุฒิสภา โดยคณะกรรมการคณะนี้จะเกิดขึ้นเมื่อมีกรณีต้องดำเนินการ ตามมาตรา ๑๓๕ ของรัฐธรรมนูญ เป็นกรณี ๆ ไป เมื่อทำหน้าที่เสร็จก็จะสิ้นสภาพไป¹

วาระของคณะกรรมการมาธิการ

วาระของคณะกรรมการมาธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร จะมีวาระเท่าวาระของสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญมีวาระ ๔ ปีนับแต่วันเลือกตั้ง หากสภาผู้แทนราษฎรอยู่ครบเทอม กรรมการมาธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรจะมีวาระ ๔ ปี เท่าวาระของสภาผู้แทนราษฎร สำหรับคณะกรรมการมาธิการสามัญประจำวุฒิสภา มีวาระ ๒ ปี นับแต่วันที่วุฒิสภามีมติเลือกตั้ง

ทั้งคณะกรรมการมาธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา อาจมีเหตุให้ปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่ครบเทอม ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในหัวข้อเรื่องการพ้นจากการเป็นกรรมการมาธิการ คณะกรรมการวิสามัญจะมีวาระเท่าที่สภาได้กำหนดเวลาให้พิจารณาศึกษาเรื่องนั้น ๆ และสิ้นสุดความเป็นกรรมการวิสามัญเมื่อได้ทำการพิจารณาศึกษาเรื่องเสร็จสิ้น โดยรายงานผลการดำเนินงานต่อสภา แต่หากคณะกรรมการวิสามัญไม่สามารถพิจารณาศึกษาเรื่องให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่สภากำหนด คณะกรรมการวิสามัญคณะนั้น ๆ สามารถขอขยายระยะเวลาการพิจารณาศึกษาเสนอต่อสภาที่ตั้ง คณะกรรมการวิสามัญคณะนั้นได้ทั้งนี้แล้วแต่ว่าสภาจะมีมติให้ขยายระยะเวลาการพิจารณาศึกษาออกไปอีกได้หรือไม่ เท่าใด หรือสภาอาจตั้งคณะกรรมการคณะใหม่แทนคณะเดิม หรือดำเนินการอย่างอื่นตามที่ประชุมเห็นสมควร

กรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา มีจำนวนไม่เกิน ๒๗ คน มีวาระ ๒ ปี นับแต่วันที่วุฒิสภามีมติเลือกตั้ง

องค์ประชุมของคณะกรรมการมาธิการ

ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ บัญญัติให้กรรมการมาธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามจึงจะเป็นองค์ประชุม ยกเว้นกรณีที่จะต้องมีการลงมติในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง จะต้องมีการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการมาธิการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ บัญญัติให้กรรมการมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งจึงจะเป็นองค์ประชุม สำหรับการประชุมคณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภาต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามจึงจะเป็นองค์ประชุม สำหรับการประชุมคณะกรรมการมาธิการร่วมกัน รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ต้องมีกรรมการของสภาทั้งสอง

สภามาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

การประชุมคณะกรรมการธิการของรัฐสภาต้องมีกรรมาธิการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จึงจะเป็นองค์ประชุม

การลงมติ

กรรมาธิการหนึ่งคนย่อมมีหนึ่งเสียงในการลงมติ โดยทั่วไปการลงมติให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ หากมีคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด

การพ้นจากตำแหน่งของกรรมาธิการ

กรณีสภาผู้แทนราษฎร กรรมาธิการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

๑. อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
๒. ตาย
๓. ลาออก
๔. มีการตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม
๕. สภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
๖. ขาดการประชุม ๓ ครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร และไม่ได้ทำเป็นหนังสือ

ให้ประธานคณะกรรมการธิการทราบ

กรณีวุฒิสภา กรรมาธิการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

๑. อายุของวุฒิสภาสิ้นสุดลง
๒. ตาย
๓. ลาออก
๔. คณะกรรมาธิการสามัญและคณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา ครบวาระ ๒ ปี

นับแต่วันที่วุฒิสภามีมติเลือกตั้ง

๕. มีการตั้งคณะกรรมการคณะใหม่แทนคณะเดิม
๖. วุฒิสภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา บัญญัติให้กรรมาธิการที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่อายุของวุฒิสภาสิ้นสุดลงทำหน้าที่ต่อไปจนกว่าสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่ สำหรับกรรมาธิการที่

LIART

ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่คณะกรรมการมาธิการครบวาระ ๒ ปี นับแต่วันที่วุฒิสภามีมติเลือกตั้งให้ทำหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้มีการตั้งคณะกรรมการใหม่

การเลือกตั้งประธานคณะกรรมการ

ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ และข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ บัญญัติให้ที่ประชุมคณะกรรมการเลือกตั้งตำแหน่งต่าง ๆ โดยที่ประชุมคณะกรรมการนั้น ๆ โดยธรรมเนียมปฏิบัติการเลือกตั้งประธานคณะกรรมการและตำแหน่งต่าง ๆ ในคณะกรรมการ เช่น ที่ปรึกษาคณะกรรมการ โฆษกคณะกรรมการ เลขาธิการคณะกรรมการ เป็นต้น จะกระทำในที่ประชุมคณะกรรมการในคราวแรกที่มีการประชุม การเลือกตั้งประธานคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรฉบับปัจจุบัน บัญญัติให้ประธานคณะกรรมการสามัญแต่ละคณะจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งในทางปฏิบัติมักมีการประสานงานกันเป็นการภายในของพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการที่จะกำหนดสัดส่วนจำนวนประธานคณะกรรมการสามัญว่าแต่ละพรรคจะได้รับสัดส่วนจำนวนประธานคณะกรรมการสามัญกี่คณะ ตามจำนวน ส.ส.ของแต่ละพรรค

สำหรับประธานคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา เนื่องจากวุฒิสภาไม่มีสังกัดพรรคการเมือง ประธานคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาจึงเลือกจากที่ประชุมคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาคณะนั้น

กรณีตำแหน่งประธานคณะกรรมการวิสามัญ โดยปกติจะมาจากการเลือกตั้งโดยที่ประชุมคณะกรรมการวิสามัญคณะนั้น ๆ ถ้าในคณะกรรมการวิสามัญนั้นมีรัฐมนตรีเป็นกรรมการที่ประชุมมักจะตั้งรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการ กรณีคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในฐานะเจ้ากระทรวงรับผิดชอบเรื่องการจัดทำงบประมาณแผ่นดินและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังมักจะเข้ามาเป็นกรรมการในคณะนั้น ซึ่งโดยธรรมเนียมปฏิบัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจะได้รับเลือกจากที่ประชุมคณะกรรมการวิสามัญให้ทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง

จะได้รับเลือกให้ทำหน้าที่รองประธานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณเพื่อทำหน้าที่แทนประธานกรณีประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

สำหรับประธานคณะกรรมการเต็มสภา ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ และข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ บัญญัติให้ประธานของที่ประชุมสภามีฐานะเป็นประธานคณะกรรมการเต็มสภาด้วย

กรณีประธานคณะกรรมการร่วมกัน ประธานคณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภา ประธานคณะกรรมการของรัฐสภาและประธานคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเรื่องตามมาตรา ๑๓๕ ของรัฐธรรมนูญจะมาจากที่ประชุมคณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาเลือก

คณะอนุกรรมการ

ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการมีอำนาจตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาปัญหาอันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการแล้วรายงานคณะกรรมการภายในเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

คณะอนุกรรมการแต่ละคณะประกอบด้วยอนุกรรมการมีจำนวนไม่เกิน ๑๐ คน โดยให้ตั้งจากบุคคลที่เป็นกรรมการในคณะนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๔ ของจำนวนอนุกรรมการทั้งหมด จำนวนนอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่กรรมการเสนอ ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา คณะกรรมการมีอำนาจตั้งคณะอนุกรรมการมีจำนวนไม่เกิน ๑๐ คน โดยมีได้บัญญัติให้ต้องมีกรรมการในคณะนั้นไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๔ ดังเช่นกรณีสภาผู้แทนราษฎร อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติคณะกรรมการจะตั้งคณะอนุกรรมการโดยให้มีกรรมการอย่างน้อย ๑ คนในคณะอนุกรรมการนั้น คณะอนุกรรมการจะพิจารณาปัญหาอันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตามแต่จะมอบหมายและให้นำข้อบังคับว่าด้วยคณะกรรมการมาใช้บังคับโดยอนุโลมตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๖๔ คณะกรรมการของรัฐสภามีอำนาจตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาปัญหาใด ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ตามแต่จะมอบหมายได้ แต่ข้อบังคับไม่ได้ระบุจำนวนอนุกรรมการไว้

คณะทำงาน

คณะกรรมการอาจตั้งคณะทำงานขึ้นมาเพื่อช่วยทำหน้าที่ในงานของคณะกรรมการได้ เช่นอาจมอบหมายเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะให้คณะทำงานไปทำการศึกษาแล้วรายงานผลต่อคณะกรรมการต่อไป

คณะผู้ช่วยทำงานของคณะกรรมการ

เนื่องจากภารกิจของคณะกรรมการสามัญมีมากและหลากหลาย จึงได้มีการระเบียบว่าด้วยการตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการและเลขานุการประจำคณะกรรมการสามัญ เพื่อช่วยงานของคณะกรรมการ

สำหรับกรณีวุฒิสภา ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาบัญญัติให้มีผู้ช่วยเลขานุการคนหนึ่ง ประจำคณะกรรมการแต่ละคณะ โดยให้คณะกรรมการแต่งตั้งจากรายชื่อข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ตามบัญชีรายชื่อที่เลขาธิการวุฒิสภาจัดทำเสนอ

ตำแหน่งต่าง ๆ ในคณะกรรมการ

ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ โดยเฉพาะคณะกรรมการสามัญประจำสภา ที่ประชุมคณะกรรมการในคราวแรกที่มีการประชุมนอกจากจะกำหนดวัน เวลาการประชุมแล้ว จึงมักตั้งตำแหน่งต่าง ๆ ในคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ตามภารกิจ ได้แก่

๑. ประธานคณะกรรมการ ตำแหน่งประธานคณะกรรมการเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญมาก เพราะประธานคณะกรรมการจะต้องเป็นผู้ที่เป็นตัวแทนคณะกรรมการคณะนั้น ๆ รวมทั้งการดูแลสรรพกิจทั้งปวงของคณะกรรมการ เป็นผู้ลงนามเชิญบุคคลมาให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงแก่คณะกรรมการ แจ้งรัฐมนตรีเจ้าสังกัดหน่วยงานที่มาให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงต่อคณะกรรมการ ทราบและอนุญาตให้บุคคลนั้น ๆ มาให้ข้อมูลต่อคณะกรรมการ นอกจากนี้ ประธานคณะกรรมการยังเป็นผู้ที่จะรายงานผลการพิจารณาการศึกษาของคณะกรรมการต่อที่ประชุมแห่งสภาที่คณะกรรมการนั้น ๆ สังกัดอยู่

๒. รองประธานคณะกรรมการ กรณีประธานคณะกรรมการไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้จำเป็นต้องมีผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน โดยทั่วไปคณะกรรมการต่าง ๆ จึงมักตั้ง

ตำแหน่งรองประธานคณะกรรมการ ซึ่งอาจมีจำนวน ๑ คนหรือมากกว่า ๑ คนก็ได้ ขึ้นกับมติที่ประชุมคณะกรรมการคณะนั้น ๆ รองประธานคณะกรรมการจะปฏิบัติหน้าที่ช่วยงานประธานคณะกรรมการหรือปฏิบัติงานอื่นใดที่ประธานคณะกรรมการหรือคณะกรรมการมอบหมาย

๓. ที่ปรึกษาคณะกรรมการ คณะกรรมการอาจตั้งที่ปรึกษาคณะกรรมการทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่คณะกรรมการในเรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาศึกษา ซึ่งโดยปกติคณะกรรมการมักตั้งจากสมาชิกที่อาวุโสและมีความรู้ในงานที่คณะกรรมการรับผิดชอบ คณะกรรมการอาจตั้งที่ปรึกษาคณะกรรมการเพียงคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ขึ้นกับมติที่ประชุมคณะกรรมการ

๔. โฆษกคณะกรรมการ โดยปกติหลังการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการในเรื่องใด ๆ คณะกรรมการมักจะรายงานผลการพิจารณาทั้งในรูปรายงานต่อสภาและการให้ข่าวแถลงต่อสื่อมวลชนต่าง ๆ เพื่อให้การให้ข้อมูลของคณะกรรมการมีความเป็นเอกภาพ คณะกรรมการต่าง ๆ จึงมักแต่งตั้งโฆษกคณะกรรมการทำหน้าที่ให้ข่าวต่อสื่อต่าง ๆ ในนามของคณะกรรมการ โฆษกคณะกรรมการอาจมี ๑ คน หรือมากกว่า ๑ คนก็ได้ ขึ้นกับมติที่ประชุมคณะกรรมการคณะนั้น ๆ โดยส่วนมากมักตั้งโฆษกคณะกรรมการเพียงคนเดียว แต่จะใช้วิธีตั้งรองโฆษกด้วยเพื่อช่วยทำหน้าที่กรณีโฆษกไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

๕. ผู้ช่วยโฆษกคณะกรรมการ คณะกรรมการมักตั้งผู้ช่วยโฆษกคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่แทนโฆษกคณะกรรมการในกรณีที่โฆษกคณะกรรมการไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ คณะกรรมการอาจตั้งผู้ช่วยโฆษกหลายตำแหน่ง เช่น ผู้ช่วยโฆษกคณะกรรมการคนที่หนึ่ง ผู้ช่วยโฆษกคณะกรรมการคนที่สอง เป็นต้น

๖. เลขานุการคณะกรรมการ ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการมีภารกิจหลายด้านทั้งด้านงานเอกสารและงานประสานงาน รวมทั้งการตรวจสอบบันทึกการประชุมคณะกรรมการ คณะกรรมการจึงมักแต่งตั้งเลขานุการคณะกรรมการทำหน้าที่ประสานงานของคณะกรรมการ อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติการทำงานด้านเลขานุการของคณะกรรมการจะมีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขานุการวุฒิสภา ช่วยปฏิบัติงาน

๗. ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ นอกจากตำแหน่งเลขานุการคณะกรรมการแล้ว คณะกรรมการยังมักตั้งตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ เพื่อช่วยทำหน้าที่เลขานุการในกรณีที่เลขานุการคณะกรรมการไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ผู้ช่วยเลขานุการอาจมีเพียงคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

ตารางสรุปสาระสำคัญของคณะกรรมการธิการ

ประเภท	สมาชิก	วาระ	จำนวน	ประธาน	หมายเหตุ
คณะ กรรมา- ธิการสามัญ	เฉพาะสมาชิก แห่งสภา นั้น ๆ	- เท่าวาระของ สภาผู้แทนราษฎร - กรณีวุฒิสภา มีวาระ ๒ ปี นับ แต่ วันที่ วุฒิ สภามีมติ เลือกตั้ง	- ๓๑ คณะ คณะละไม่เกิน ๑๗ คน (สภา ผู้แทนราษฎร) - ๒๑ คณะ คณะละไม่น้อย กว่า ๙ คน แต่ ไม่เกิน ๑๕ คน (วุฒิสภา) - หากมีความ จำเป็นสภาจะ ตั้งคณะ กรรมาธิการ เพิ่มขึ้นก็ได้ (วุฒิสภา ตั้ง เพิ่ม คณะ กรรมาธิการ การพัฒนา สังคมและ ความมั่นคง ของมนุษย์)	- เลือกจาก กรรมาธิการ ในคณะ (กรณี สภาผู้แทน ราษฎรโดย ปกติจะมีการ ตกลงกัน ระหว่างพรรค การเมือง ในสภาตั้ง ประธาน ตามสัดส่วน สมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร ที่แต่ละพรรค การเมืองมี อยู่)	- สมาชิกคนหนึ่ง ดำรงตำแหน่ง กรรมาธิการ สามัญได้ไม่ เกิน ๒ คณะ - กรณีวุฒิสภา กรรมาธิการที่ดำรง ตำแหน่งเป็น ประธาน และ เลขานุการ คณะ กรรมาธิการสามัญ ประจำวุฒิสภา ให้ดำรงตำแหน่ง กรรมาธิการสามัญ ประจำวุฒิสภาได้ เพียง ๑ คณะ

LIRT

ตารางสรุปสาระสำคัญของคณะกรรมการธิการ

ประเภท	สมาชิก	วาระ	จำนวน	ประธาน	หมายเหตุ
คณะกรรมการ ธิการวิสามัญ	เป็นหรือมิได้ เป็นสมาชิก แห่งสภานั้น ๆ	- เมื่อพิจารณา ศึกษาเรื่องเสร็จ สิ้นแล้วรายงาน ต่อสภา ในระยะ เวลาที่สภากำหนด - อาจขอขยาย ระยะเวลาในการ พิจารณาศึกษาได้ ทั้งนี้ ตามแต่ที่ ประชุมสภานั้น ๆ จะมีมติ -คณะกรรมการ วิสามัญกิจการ วุฒิสภามีวาระ ๒ ปี -คณะกรรมการ วิสามัญพิจารณา ร่างพ.ร.บ.บ ประมาณรายจ่าย ประจำปี กรณีสภา ผู้แทนราษฎรต้อง พิจารณาให้ แล้วเสร็จภายใน ๑๐๕ วัน นับแต่วัน ที่ร่างพ.ร.บ.มา ถึงสภาผู้แทน ราษฎรและวุฒิส ภา จะต้อง พิจารณาให้แล้ว เสร็จภายใน ๒๐ วัน นับแต่วันที่ ร่างพ.ร.บ.มา ถึงวุฒิสภา	- กรณีทั่วไปไม่ จำกัดจำนวน - กรณีสภาผู้ แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี มีสิทธิ เสนอชื่อได้ ไม่เกิน ๑ ใน ๔ - กรณีคณะ กรรมการ วิสามัญกิจการ วุฒิสภา มีจำนวน ไม่ เกิน ๒๗ คน	- เลือกจาก กรรมการ ในคณะ	ร่างพระราช บัญญัติ บ ประมาณราย จ่ายประจำ ปีงบประมาณ โดยธรรมนิยม ปฏิบัติสภาผู้แทน ราษฎรจะตั้ง คณะกรรมการ วิสามัญพิจารณา ศึกษา กรณีวุฒิส ภา ข้อบังคับ กำหนดให้ตั้ง คณะกรรมการ วิสามัญพิจารณา ศึกษาร่างพ.ร.บ. ที่ประธานสภา ผู้แทนราษฎร วินิจฉัยว่ามีสาระ สำคัญเกี่ยวกับ เต้า สตรี และคน ชรา หรือผู้พิการ หรือทุพพลภาพ หากสภาผู้แทน ราษฎรมิได้ พิจารณา โดย กรรมการ เติมสภา ให้สภา ผู้แทนราษฎรตั้ง คณะกรรมการ วิสามัญขึ้น เพื่อ พิจารณาศึกษา

ตารางสรุปสาระสำคัญของคณะกรรมการธิการ

ประเภท	สมาชิก	วาระ	จำนวน	ประธาน	หมายเหตุ
คณะกรรมการธิการเต็มสภา	- สมาชิกแห่งสภานั้น ๆ เท่าที่มีอยู่ในที่ประชุมสภา	- เมื่อพิจารณาเรื่องเสร็จสิ้นและรายงานต่อสภา	- เท่าจำนวนสมาชิกสภานั้น ๆ เท่าที่มีอยู่ในที่ประชุม	- ประธานในที่ประชุมสภา	มักเป็นการพิจารณาสามวาระรวด
คณะกรรมการธิการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพ.ร.บ. หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๗๕ (๓)	เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ	เมื่อพิจารณาศึกษาเรื่องเสร็จสิ้นแล้วรายงานต่อสภาทั้งสองในระยะเวลาที่กำหนด	มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนกำหนด	- เลือกจากกรรมการธิการในคณะ	
คณะกรรมการธิการร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างพ.ร.บ. หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๗๓	เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ	เมื่อพิจารณาศึกษาเรื่องเสร็จสิ้นแล้วรายงานต่อรัฐสภาในระยะเวลาที่กำหนด	มีจำนวนเท่ากันตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ	เลือกจากกรรมการธิการในคณะ	

LIRT

ตารางสรุปสาระสำคัญของคณะกรรมการธิการ

ประเภท	สมาชิก	วาระ	จำนวน	ประธาน	หมายเหตุ
คณะกรรมการธิการของรัฐสภาเพื่อพิจารณาเรื่องตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๓	สมาชิกแต่ละสภา	เมื่อพิจารณาศึกษาเรื่องเสร็จสิ้นแล้วรายงานต่อรัฐสภาในระยะเวลาที่กำหนด	การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่สองให้ที่ประชุมรัฐสภาตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งจากสมาชิกรัฐสภาเพื่อพิจารณามีจำนวนไม่เกินสี่สิบห้าคน	เลือกจากกรรมการในคณะ	กรรมการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกของแต่ละสภาจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภาและกรรมการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

LIRT

ตารางสรุปสาระสำคัญของคณะกรรมการธิการ

ประเภท	สมาชิก	วาระ	จำนวน	ประธาน	หมายเหตุ
คณะกรรมการ เพื่อพิจารณา เรียงตาม มาตรา ๑๓๕ ของรัฐธรรมนูญ	สมาชิกวุฒิสภา เท่านั้น	เมื่อพิจารณา เสร็จสิ้นแล้ว รายงานต่อ วุฒิสภา	ไม่เกิน ๑๑ คน	เลือกจาก กรรมการใน คณะ	มีเฉพาะใน วุฒิสภา

ระบบคณะกรรมการมาธิการประเทศญี่ปุ่น

อำนาจหน้าที่

คณะกรรมการสภาโตเอ็ท (ได้แก่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา) ประเทศญี่ปุ่น จะทำหน้าที่ตรวจสอบ พิจารณาในรายละเอียดร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ สนธิสัญญาและคำร้องต่าง ๆ ในขอบเขตภารกิจหน้าที่คณะกรรมการนั้น ๆ รวมทั้งการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายรัฐบาล การลงพื้นที่หาข้อมูลข้อเท็จจริงในเรื่องที่ทำการศึกษาดูตามขอบเขตภารกิจหน้าที่

คณะกรรมการมีอำนาจที่จะเชิญนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี รัฐมนตรีช่วยว่าการอาวุโส เลขาธิการคณะรัฐมนตรี เลขาธิการรัฐสภา ที่ปรึกษารัฐบาล หรือประธานและสมาชิกคณะกรรมการตรวจสอบทางการเงินมาให้ข้อมูลแก่คณะกรรมการได้

คณะกรรมการอาจมีการประชุมร่วมกันมากกว่าหนึ่งคณะหรือประชุมร่วมกับคณะกรรมการวิจัยเพื่อร่วมกันพิจารณาศึกษาเรื่องต่าง ๆ ก็ได้ กรณีการประชุมร่วมกันหลายคณะในการพิจารณาศึกษาร่างพ.ร.บ.จะไม่มีมติโดยคณะกรรมการร่วม การมาประชุมร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อมูล ข้อคิดเห็นจากกรรมการที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เนื่องจากร่างพ.ร.บ.อาจเกี่ยวเนื่องกับกรรมการหลายคณะ แต่จะมีการโหวตเพื่อลงมติโดยคณะกรรมการที่รับผิดชอบโดยตรงในร่างนั้น

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องด้วยรายรับงบประมาณที่สำคัญ และร่างพระราชบัญญัติที่กระทบต่อผลประโยชน์ของสาธารณะ คณะกรรมการจะต้องจัดทำประชาพิจารณ์ เพื่อรับฟังความคิดเห็นประชาชน

ในบางกรณีสภาอาจกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ หากคณะกรรมการไม่สามารถพิจารณาได้ทัน สภาอาจนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของสภาหรือขยายระยะเวลาการพิจารณาศึกษาออกไปหากกรรมการขอขยายระยะเวลา

คณะกรรมการอาจจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากสาธารณะในเรื่องที่ศึกษาได้ สมาชิกหรือผู้ที่มีได้เป็นสมาชิกหากประสงค์ให้คณะกรรมการจัดรับฟังความคิดเห็นสาธารณะอาจเสนอเรื่องเป็นลายลักษณ์อักษรต่อประธานคณะกรรมการเพื่อให้คณะกรรมการมีมติจัดรับฟังความคิดเห็นจากสาธารณะ โดยไม่มีการอภิปรายหรือลงมติใด ๆ

เมื่อคณะกรรมการธิการได้เชิญคณะรัฐมนตรีมาให้ข้อมูลแก่คณะกรรมการ สรุปรายงาน จะต้องมีความคิดเห็นของคณะรัฐมนตรีดังกล่าวบันทึกไว้ด้วย

ในกรณีเร่งด่วน โดยคำร้องของผู้เสนอ ที่ประชุมสภาอาจมีมติไม่ส่งร่างให้คณะกรรมการพิจารณาศึกษาก็เป็นได้

ในกรณีที่คณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่กระทบต่องบประมาณรายจ่ายประจำปี จะต้องให้คณะรัฐมนตรีได้มาแสดงข้อคิดเห็นต่อคณะกรรมการธิการด้วย

คณะรัฐมนตรีหรือหน่วยงานราชการที่คณะกรรมการร้องขอให้ส่งรายงานข้อมูลที่เป็นต่อการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการจะต้องส่งรายงานนั้นให้คณะกรรมการตามที่ร้องขอ ยกเว้นแต่คณะรัฐมนตรีหรือหน่วยราชการนั้นจะได้มีเหตุผลที่สมเหตุสมผลที่คณะกรรมการยอมรับได้ก็ไม่ต้องนำส่งรายงานให้คณะกรรมการ แต่หากเหตุผลไม่เป็นที่ยอมรับของคณะกรรมการ คณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีประกาศว่าการเสนอรายงานนั้นกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติ หากคณะรัฐมนตรีประกาศดังกล่าวก็มีจำเป็นต้องส่งรายงานให้กับคณะกรรมการ แต่หากคณะรัฐมนตรีไม่สามารถประกาศได้ภายใน ๑๐ วันนับแต่วันที่รับคำร้อง คณะรัฐมนตรีหรือหน่วยงานราชการนั้นจะต้องเสนอรายงานตามที่คณะกรรมการร้องขอ

ประเภทคณะกรรมการ

ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรและข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาประเทศญี่ปุ่น คณะกรรมการในสภาของประเทศญี่ปุ่น แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท ได้แก่ คณะกรรมการสามัญ และคณะกรรมการวิสามัญ อย่างไรก็ตามจากการศึกษารัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมสภาข้อที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทำให้สามารถแบ่งคณะกรรมการของญี่ปุ่นได้เป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. คณะกรรมการสามัญ

คณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรญี่ปุ่น มีจำนวน ๑๓ คณะ แต่ละคณะมีสมาชิกจำนวน ๒๐ - ๕๐ คน คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาญี่ปุ่น มีจำนวน ๑๗ คณะ แต่ละคณะมีสมาชิก จำนวน ๑๐ - ๔๕ คน สมาชิกสภาใดเอ็ท แต่ละคนจะต้องเป็นกรรมการสามัญในสภาที่ตนสังกัดอย่างน้อยคนละ ๑ คณะ ประธานสภาแต่ละสภาเป็นผู้เสนอชื่อกรรมการ

LIRIT

สามัญแต่ละคณะของสภานั้น ๆ (ซึ่งในทางปฏิบัติประธานจะเสนอชื่อจากรายชื่อที่พรรคการเมืองเสนอตามที่ได้ตกลงกันไว้แล้ว)

คณะกรรมการสามัญมีวาระเท่าวาระที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานั้น สมาชิกแทนราษฎรมีวาระ ๔ ปี วุฒิสภามีวาระ ๖ ปี โดยวุฒิสภามีการออกครึ่งหนึ่งและเลือกตั้งใหม่ทุก ๓ ปี

สมาชิกวุฒิสภาไม่สามารถเป็นกรรมการสามัญเกินกว่า ๒ คณะได้

สัดส่วนกรรมการสามัญในแต่ละคณะขึ้นกับสัดส่วนสมาชิกสภาที่แต่ละพรรคการเมืองมีอยู่ในสภาและประธานสภาจะเสนอชื่อกรรมการสามัญแต่ละคณะโดยได้รับการรับรองจากพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองในสภา

ขอบเขตในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญจะสอดคล้องกับขอบเขตการบริหารราชการที่รัฐบาลแบ่งไว้ แต่จะไม่ระบุเจาะจงไปที่การทำงานของรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง

ในการพิจารณากฎหมายในชั้นกรรมการ คณะกรรมการอาจแก้ไข หรือไม่เห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติได้ หากเห็นว่าไม่มีคุณค่าพอจะเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมสภาแต่ทั้งนี้มิใช่ร่างที่เสนอมาจากอีกสภาหนึ่ง

แต่ละสภาจะเสนอชื่อประธานคณะกรรมการสามัญแต่ละคณะ โดยในทางปฏิบัติประธานของแต่ละสภาจะเป็นผู้คัดเลือกประธานคณะกรรมการสามัญ โดยสัดส่วนของประธานคณะกรรมการสามัญจะสัมพันธ์กับจำนวนสมาชิกสภา

คณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวน ๑๗ คณะ ได้แก่

๑. คณะกรรมการกิจการคณะรัฐมนตรี
๒. คณะกรรมการการบริหารสาธารณะ, การเคหะ, การประชณีย์และการโทรคมนาคม
๓. คณะกรรมการการยุติธรรม
๔. คณะกรรมการการต่างประเทศ
๕. คณะกรรมการการคลัง
๖. คณะกรรมการการศึกษา, วัฒนธรรม, กีฬา, วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
๗. คณะกรรมการการสาธารณสุข, แรงงานและสวัสดิการ
๘. คณะกรรมการการเกษตร ป่าไม้และประมง

๙. คณะกรรมาธิการการเศรษฐกิจ, การค้าและการอุตสาหกรรม
๑๐. คณะกรรมาธิการการที่ดิน, โครงสร้างพื้นฐานและการขนส่ง
๑๑. คณะกรรมาธิการการสิ่งแวดล้อม
๑๒. คณะกรรมาธิการการความมั่นคง
๑๓. คณะกรรมาธิการการนโยบายพื้นฐานของประเทศ
๑๔. คณะกรรมาธิการการงบประมาณ
๑๕. คณะกรรมาธิการการตรวจสอบและสังเกตการณ์การบริหาร
๑๖. คณะกรรมาธิการการข้อบังคับและการบริหารงาน
๑๗. คณะกรรมาธิการการระเบียบวินัย

สำหรับคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาของญี่ปุ่น จำนวน ๑๗ คณะ ได้แก่

๑. คณะกรรมาธิการกิจการคณะรัฐมนตรี
๒. คณะกรรมาธิการการกิจการทั่วไป
๓. คณะกรรมาธิการการยุติธรรม
๔. คณะกรรมาธิการการต่างประเทศและการป้องกันประเทศ
๕. คณะกรรมาธิการการคลัง
๖. คณะกรรมาธิการการศึกษา, วัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์
๗. คณะกรรมาธิการการสาธารณสุข, การสวัสดิการและแรงงาน
๘. คณะกรรมาธิการการเกษตร, ป่าไม้ และประมง
๙. คณะกรรมาธิการการเศรษฐกิจและการอุตสาหกรรม
๑๐. คณะกรรมาธิการการที่ดินและการขนส่ง
๑๑. คณะกรรมาธิการการสิ่งแวดล้อม
๑๒. คณะกรรมาธิการการนโยบายพื้นฐานของประเทศ
๑๓. คณะกรรมาธิการการงบประมาณ
๑๔. คณะกรรมาธิการการตรวจสอบ
๑๕. คณะกรรมาธิการการสังเกตการณ์การบริหาร

๑๖. คณะกรรมาธิการการซื้อบังคับและการบริหารงาน
 ๑๗. คณะกรรมาธิการการระเบียบวินัย

(ดูรายชื่อคณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาของญี่ปุ่นและจำนวน กรรมาธิการสามัญในภาคผนวก)

คณะกรรมาธิการสามัญจะมีภารกิจสอดคล้องกับภารกิจกระทรวงต่าง ๆ ของภาครัฐบาล การทำงานทั้งในรูปการพิจารณาร่างกฎหมาย การตรวจสอบการทำงานของกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการกิจการลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม มีคณะกรรมาธิการสามัญบางคณะที่ชื่อไม่ได้สอดคล้องกับภารกิจของกระทรวง อาทิเช่น คณะกรรมาธิการการงบประมาณ คณะกรรมาธิการการซื้อบังคับและการบริหารงาน คณะกรรมาธิการการระเบียบวินัย และคณะกรรมาธิการการตรวจสอบ

คณะกรรมาธิการนโยบายพื้นฐานของประเทศไทยแต่ละสภาตั้งขึ้นในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๔๓ เพื่อให้นายกรัฐมนตรีและผู้นำฝ่ายค้านในสภาได้อธิบายในเรื่องนโยบายของประเทศไทย ซึ่งคล้ายกับรูปแบบการตอบคำถามของนายกรัฐมนตรีในรัฐสภาอังกฤษ

คณะกรรมาธิการสามัญของทั้ง ๒ สภาจะมาประชุมร่วมกันอาทิตย์ละครั้งแต่ละสภาสลับกันไป โดยจะประกอบด้วยกรรมาธิการจากสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๓๐ คน และจากวุฒิสภา จำนวน ๒๐ คน

คณะกรรมาธิการการงบประมาณสภาผู้แทนราษฎรญี่ปุ่นจะมีจำนวนกรรมาธิการมากที่สุด ทำหน้าที่พิจารณาตรวจสอบงบประมาณรายรับ - รายจ่ายแผ่นดิน โดยกรรมาธิการจะมาจากสมาชิกสภาจากพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่หลากหลาย

คณะกรรมาธิการการงบประมาณวุฒิสภา อาจขอให้คณะกรรมาธิการคณะอื่นช่วยพิจารณาศึกษาบางส่วนของงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับภารกิจที่คณะกรรมาธิการคณะนั้นรับผิดชอบอยู่ และเมื่อศึกษาเสร็จคณะกรรมาธิการคณะนั้นจะทำรายงานเสนอต่อคณะกรรมาธิการการงบประมาณต่อไป

คณะกรรมาธิการการงบประมาณและคณะกรรมาธิการการตรวจสอบวุฒิสภาอาจแบ่งกลุ่มกันเป็นคณะทำงาน เพื่อความสะดวกในการพิจารณาศึกษา

คณะกรรมาธิการการซื้อบังคับและการบริหารงานจะทำหน้าที่กำหนดวันประชุมสภา ระเบียบวาระการประชุม ผู้อภิปราย ระยะเวลาในการอภิปราย สมัยประชุม จัดสรรจำนวน กรรมาธิการ และกรรมการอำนวยการในคณะกรรมาธิการสามัญ ประเภทของคณะกรรมาธิการวิสามัญที่จะตั้ง

LIPI

วิธีการเลือกตั้งประธาน รองประธานสภาและประธานคณะกรรมการธิการสามัญกำหนดระยะเวลาในการกล่าวถ้อยแถลงของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีในที่ประชุมสภาในสมัยแรก กำหนดจำนวนกระทู้ถาม การสร้างหรือปรับปรุงอาคารทำงานของสมาชิก การแต่งตั้งและถอดถอนเจ้าหน้าที่ระดับสูงของสำนักงานเลขาธิการ สำนักกฎหมายและห้องสมุดรัฐสภาและการบริหารกิจการภายในสภา เป็นต้น โดยที่ประธานสภา รองประธานสภาและเลขาธิการสภานั้น ๆ จะเข้าร่วมการประชุมด้วย

ในกรณีที่มีการทำผิดวินัยเกิดขึ้นในสภา ประธานสภาจะส่งเรื่องให้คณะกรรมการการระเบียบวินัยเป็นผู้พิจารณา กรณีเกิดในคณะกรรมการ ประธานคณะกรรมการจะต้องรายงานเรื่องต่อประธานสภาเพื่อพิจารณาดำเนินการด้านวินัย หลังการพิจารณาเสร็จสิ้นคณะกรรมการจะรายงานผลคำตัดสินต่อสภา

ในกรณีร่างพระราชบัญญัติที่เสนอใหม่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการสามัญหรือคณะกรรมการวิสามัญมากกว่าหนึ่งคณะ คณะกรรมการธิการการชื้อบังคับและการบริหารงาน (หรือโดยที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการของคณะกรรมการคณะต่าง ๆ) จะเป็นผู้พิจารณาว่าจะส่งร่าง พ.ร.บ.นั้นให้คณะกรรมการคณะใดพิจารณา

คณะกรรมการการตรวจสอบในสภาผู้แทนราษฎรตั้งขึ้นเพื่อยกระดับและสร้างความเข้มแข็งในการทำหน้าที่ในการบริหารงานในภาพรวมของสภาผู้แทนราษฎร

คณะกรรมการสามัญแต่ละคณะจะมีที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์และนักวิจัยเพื่อช่วยงานกรรมการ

คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาอาจจัดให้มีการประชุมร่วมกับคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรได้ โดยประธานคณะกรรมการจะปรึกษาหารือกันก่อน

๒. คณะกรรมการวิสามัญ

โดยปกติ เมื่อมีการเสนอร่างพ.ร.บ.เข้าสู่สภา สภาจะส่งร่างพ.ร.บ.ให้คณะกรรมการสามัญที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับร่างนั้นคณะเดียวเป็นผู้ทำการพิจารณาศึกษาสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาประเทศคู่ป้อน อาจตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นมาทำหน้าที่พิจารณาศึกษาเรื่องใด ๆ ที่ไม่อยู่ในขอบข่ายหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญก็ได้ จำนวนกรรมการในคณะกรรมการวิสามัญมีสัดส่วนตามจำนวนสมาชิกสภาที่แต่ละพรรคการเมืองมีอยู่ตามที่สภากำหนด สมาชิกภาพของ

กรรมการวิสามัญสิ้นสุดเมื่อสภาได้พิจารณาผลการศึกษาของคณะกรรมการวิสามัญนั้น ๆ
ประธานสภาแต่ละสภาเป็นผู้เสนอชื่อกรรมการวิสามัญแต่ละคณะของสภานั้น ๆ (โดยในทางปฏิบัติ
จะเสนอชื่อจากชื่อที่ได้รับจากกลุ่มพรรคการเมืองในสภาตามที่ตกลงกัน)

กรรมการวิสามัญในคณะจะเสนอชื่อผู้เหมาะสมเป็นประธานคณะกรรมการวิสามัญ
เพื่อให้ที่ประชุมคณะกรรมการวิสามัญมีมติเลือกตั้ง

คณะกรรมการวิสามัญในสภาผู้แทนราษฎรญี่ปุ่น ได้แก่ คณะกรรมการกฤษฎีกาพิบัติสาธารณะ
คณะกรรมการวิสามัญด้านจริยธรรมทางการเมืองและกฎหมายเลือกตั้ง คณะกรรมการวิสามัญ
ปัญหาโอกินาวาและปัญหาทางภาคเหนือ คณะกรรมการวิสามัญกิจการเด็ก คณะกรรมการ
วิสามัญตอบโต้การโจมตีทางทหาร คณะกรรมการวิสามัญการป้องกันการก่อการร้ายและการ
สนับสนุนและร่วมมือของญี่ปุ่น การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมเพื่อการฟื้นฟูประเทศอิรัก
คณะกรรมการวิสามัญในวุฒิสภาญี่ปุ่น ได้แก่ คณะกรรมการวิสามัญด้านกฤษฎีกาพิบัติสาธารณะ
คณะกรรมการวิสามัญปัญหาโอกินาวาและปัญหาทางภาคเหนือ คณะกรรมการวิสามัญปัญหา
ด้านการคลังและการฟื้นฟูเศรษฐกิจคณะกรรมการวิสามัญการจริยธรรมทางการเมืองและระบบเลือกตั้ง
คณะกรรมการวิสามัญสนับสนุนการฟื้นฟูมนุษยธรรมประเทศอิรักและการตอบโต้ต่อการโจมตีทางทหาร
นอกจากคณะกรรมการวิสามัญ คณะกรรมการวิสามัญในสภาแล้ว ทั้ง ๒ สภา ยังมีคณะ
กรรมการการวิจัยด้วย ได้แก่ คณะกรรมการการวิจัยเรื่องรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการการวิจัย
ในวุฒิสภาญี่ปุ่น เช่น คณะกรรมการการวิจัยกิจการ คณะกรรมการการวิจัยด้านคุณภาพชีวิตและ
เศรษฐกิจของประเทศ คณะกรรมการการวิจัยด้านการสังคมคุณภาพชีวิต นอกจากนี้วุฒิสภายังมี
สภาที่ปรึกษาด้านจริยธรรมทางการเมือง

วุฒิสภาอาจตั้งคณะกรรมการวิจัยทำการศึกษาวิจัยระยะยาวในเรื่องเกี่ยวกับการบริหาร
ราชการแผ่นดิน มีวาระจนกระทั่งวาระของสมาชิกวุฒิสภาครั้งหนึ่งหมดวาระลง วุฒิสภาจะพิจารณา
กำหนดชื่อคณะกรรมการ ขอบเขตการวิจัย และจำนวนกรรมการในคณะกรรมการการวิจัย
เมื่อคณะกรรมการพิจารณาศึกษาเสร็จจะต้องทำรายงานเสนอต่อสภาของตนเพื่อประธานสภา
พิจารณานำเรื่องบรรจุเข้าพิจารณาในที่ประชุมสภา ประธานสภาจะสำเนารายงานนำเสนอสมาชิกและ
ประธานคณะกรรมการจะเป็นผู้รายงานผลการพิจารณาศึกษาต่อที่ประชุมสภา

๓. คณะกรรมาธิการร่วมกัน ๒ สภา

ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติของสภาผู้แทนราษฎรสามารถเสนอจากสภาใดสภาหนึ่งก่อนก็ได้ เมื่อผ่านความเห็นชอบจากสภาหนึ่งสภาใดจะต้องส่งต่อไปให้อีกสภาหนึ่งพิจารณาให้ความเห็นชอบด้วย ร่างกฎหมายที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับงบประมาณรายจ่ายแผ่นดินและสนธิสัญญาจะเสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรก่อน

เมื่อมีการเสนอร่างพระราชบัญญัติเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎร ประธานสภาผู้แทนราษฎรจะส่งเรื่องให้คณะกรรมาธิการที่ภารกิจเกี่ยวข้องกับร่างพระราชบัญญัตินั้น ๆ เป็นผู้ทำการพิจารณาศึกษารายละเอียดในชั้นกรรมาธิการ

ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับมาจากอีกสภาหนึ่งจะมีการตั้งคณะกรรมาธิการร่วมกัน ๒ สภา ประกอบด้วยกรรมาธิการจำนวน ๒๐ คนเลือกจากทั้งสองสภาในจำนวนเท่ากัน องค์ประชุมสองในสามของกรรมาธิการของแต่ละสภา การลงมติจะใช้เสียงข้างมากสองในสามของกรรมาธิการที่มาประชุม ประธานคณะกรรมาธิการร่วมกัน ๒ สภา จะมี ๒ คน เลือกจากกรรมาธิการตัวแทนจากแต่ละสภาสลับกันทำหน้าที่ โดยวิธีการจับสลากผู้ทำหน้าที่ประธานครั้งแรก

หน้าที่ของประธานคณะกรรมาธิการ

ประธานคณะกรรมาธิการ ทำหน้าที่ประธานที่ประชุมคณะกรรมาธิการ พิจารณาระเบียบวาระการประชุม มอบหมายภารกิจหน้าที่และเป็นผู้แทนของคณะกรรมาธิการในภารกิจต่าง ๆ รวมทั้งการกำหนดวัน เวลา เรียกประชุมคณะกรรมาธิการ ลงคะแนนเสียงการประชุม รายงานผลการประชุมของคณะกรรมาธิการต่อประธานสภาที่ตนปฏิบัติหน้าที่อยู่ และการอธิบายร่างกฎหมายที่สภาของตนเสนอต่ออีกสภาหนึ่ง

ประธานคณะกรรมาธิการสามัญและวิสามัญเลือกโดยที่ประชุมคณะกรรมาธิการโดยออกเสียงลงคะแนนลับ แต่ในทางปฏิบัติจะเลือกโดยประธานสภา โดยความตกลงร่วมกันของพรรคการเมืองกลุ่มต่าง ๆ ประธานคณะกรรมาธิการหรือกรรมาธิการที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีจะต้องลาออกจากการเป็นกรรมาธิการ และสภาจะเลือกกรรมาธิการแทนตำแหน่งที่ว่างลงจากสมาชิกสภาที่เป็นตัวแทนพรรคการเมืองเดิมที่ดำรงกรรมาธิการนั้นว่างลง

หากกรรมาธิการผู้ใดไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของสภา ประธานคณะกรรมาธิการจะตักเตือน

หากกรรมการผู้นั้นยังไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของประธานคณะกรรมการ ประธานคณะกรรมการอาจสั่งห้ามมิให้กรรมการผู้นั้นพูดอีกหรือสั่งให้ออกจากห้องประชุมได้

ประธานคณะกรรมการอาจสั่งให้หยุดหรือเลื่อนการประชุมได้ หากเห็นว่าการประชุมไม่สามารถควบคุมได้

หากกรรมการจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนกรรมการในคณะร้องขอให้มีการประชุม ประธานคณะกรรมการจะต้องจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการ

ประธานคณะกรรมการจะกำหนดเวลาอภิปรายของกรรมการแต่ละคน เรียงตามลำดับกรรมการที่ประสงค์จะให้ปิดการอภิปรายหรือการตั้งคำถามจะต้องเสนอเป็นญัตติ กรรมการท่านใดที่ประสงค์จะขอเปลี่ยนแปลงแก้ไขร่างพระราชบัญญัติที่มีผลต่อการเพิ่มขึ้นหรือกระทบต่อการใช้จ่ายงบประมาณ จะต้องยื่นขอแก้ไขพร้อมเหตุผลประกอบเป็นลายลักษณ์อักษร

กรรมการอำนวยการ

คณะกรรมการของสภาผู้ป่วน อาจเลือกกรรมการในคณะทำหน้าที่กรรมการอำนวยการมากกว่า ๑ คนก็ได้ การเลือกกระทำโดยการลงคะแนนลับ แต่ในทางปฏิบัติประธานคณะกรรมการจะเป็นผู้เสนอชื่อกรรมการอำนวยการตามสัดส่วนสมาชิกที่พรรคการเมืองในสภาตกลงกัน หากประธานคณะกรรมการไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ กรรมการอำนวยการคนใดคนหนึ่งจะทำหน้าที่ประธานคณะกรรมการแทน ประธานคณะกรรมการหรือกรรมการอำนวยการที่ทำหน้าที่ประธานการประชุมจะต้องลงนามในบันทึกการประชุมคณะกรรมการ การประชุมคณะกรรมการโดยอำนาจแล้วประธานคณะกรรมการเป็นผู้กำหนดว่าเมื่อใดจะประชุมคณะกรรมการ แต่ในทางปฏิบัติประธานคณะกรรมการจะปรึกษากับกรรมการอำนวยการด้วย

กรรมการอำนวยการลาออกจากตำแหน่งได้โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

คณะอนุกรรมการ

คณะกรรมการของประเทศผู้ป่วน จะตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อทำหน้าที่พิจารณาศึกษาเรื่องที่คณะกรรมการมอบหมายเพื่อช่วยการทำหน้าที่ของคณะกรรมการก็ได้

โดยปกติคณะอนุกรรมการจะมีจำนวน ๑๐ คน แต่คณะกรรมการอาจตั้งคณะอนุกรรมการ

ธิการจำนวนมากกว่านั้นก็ได้ทักเห็นว่าจำเป็น สัดส่วนของคณะอนุกรรมการตามสัดส่วนของจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองในสภา

สมาชิกอาจเป็นคณะอนุกรรมการได้มากกว่า ๑ คณะหากอยู่ในคณะกรรมการเดียวกัน คณะอนุกรรมการอาจได้รับมอบหมายให้ร่างกฎหมายเสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเสนอต่อสภาต่อไปก็ได้ เมื่อคณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาเรื่องใด ๆ แล้วเสร็จจะต้องรายงานผลการพิจารณาศึกษาต่อคณะกรรมการนั้น ๆ

คณะทำงาน

คณะกรรมการการงบประมาณและคณะกรรมการการตรวจสอบวุฒิสภา อาจแบ่งกลุ่มตั้งคณะทำงานหลายคนเพื่อความสะดวกในการทำงานก็ได้โดยคณะทำงานจะมีการเลือกหัวหน้าและผู้ช่วยหัวหน้าคณะทำงานในกรณีที่หัวหน้าไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยหัวหน้าจะทำหน้าที่แทนการลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าและผู้ช่วยหัวหน้าคณะทำงานจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะทำงาน

องค์ประชุมคณะกรรมการ

ในการประชุมคณะกรรมการของสภาใดเอ็ด ประเทศญี่ปุ่น จะต้องมีการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดในคณะ จึงจะเป็นองค์ประชุม การลงมติใช้เสียงข้างมากในที่ประชุม

การประชุมคณะกรรมการร่วมกัน ๒ สภา องค์ประชุมสองในสามของกรรมการของแต่ละสภา การลงมติจะใช้เสียงข้างมากสองในสามของกรรมการที่มาประชุม

โดยปกติประธานคณะกรรมการจะไม่ออกเสียงลงคะแนนในการลงมติเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ยกเว้นกรณีมีคะแนนเสียงเท่ากัน ประธานจะออกเสียงชี้ขาด

การประชุมคณะกรรมการจะเป็นการประชุมภายในของคณะกรรมการ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ อย่างไรก็ตามสื่อมวลชนอาจขอเข้าฟังการประชุมได้หากประธานคณะกรรมการอนุญาต

โดยปกติคณะกรรมการจะทำการพิจารณาศึกษาเฉพาะในช่วงสมัยประชุมเท่านั้นและไม่ทำการประชุมในขณะที่มีการประชุมสภา ช่วงปิดสมัยประชุมคณะกรรมการมักส่งกรรมการลง

พื้นที่เพื่อหาข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในท้องที่ หากคณะกรรมการพิจารณาพิจารณา ศึกษาเรื่องในขอบเขตภารกิจหน้าที่ของตนช่วงปิดสมัยประชุมจะต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาก่อน

รายงานการประชุม

เนื่องจากการประชุมคณะกรรมการเป็นการประชุมภายใน บันทึกการประชุมของคณะกรรมการจึงไม่ได้เผยแพร่ต่อสาธารณะเช่นกัน สำนักการประชุมจะเผยแพร่ไปยังสมาชิกสภานั้น ๆ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี เลขาธิการคณะรัฐมนตรี และห้องสมุดรัฐสภา แต่หากมีส่วนใดที่คณะกรรมการมีมติให้เป็นความลับจะไม่มีการเผยแพร่ออกไป

ในการพิจารณาของคณะกรรมการ หากมีกรรมการเสียงข้างน้อยไม่เห็นด้วยกับ รายงานของคณะกรรมการและมีเสียงสนับสนุนถึง ๑ ใน ๑๐ กรรมการเสียงข้างน้อยอาจเสนอ รายงานเป็นลายลักษณ์อักษร(พร้อมด้วยรายชื่อของผู้สนับสนุน) ต่อสภา ต่อจากรายงานของคณะกรรมการ ซึ่งประธานในที่ประชุมจะพิจารณาจัดสรรเวลาให้กรรมการเสียงข้างน้อยได้เสนอ รายงานของตน ซึ่งบันทึกการประชุมของสภาจะมีบันทึกไว้ทั้งรายงานของคณะกรรมการและ รายงานของกรรมการเสียงข้างน้อย

ห้องประชุมคณะกรรมการ

ห้องประชุมคณะกรรมการมีทั้งหมด ๑๖ ห้องกระจายอยู่ในอาคารต่าง ๆ ของรัฐสภา โดย ห้องประชุมที่ ๑ เป็นห้องที่ใหญ่ที่สุดสำหรับคณะกรรมการการงบประมาณซึ่งเป็นคณะที่ใหญ่ที่สุดใช้ ประชุม

เปรียบเทียบระบบคณะกรรมการประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น

๑. จำนวนคณะกรรมการสามัญประจำสภาของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาญี่ปุ่นมี จำนวน ๑๗ คณะเท่ากันทั้งสองสภา มีชื่อและภารกิจหน้าที่ของคณะคล้ายคลึงกันทั้งสองสภา ขณะที่ จำนวนคณะกรรมการสามัญของรัฐสภาไทยมีจำนวนไม่เท่ากัน กล่าวคือ สภาผู้แทนราษฎรมี ๓๑ คณะ วุฒิสภามี ๒๒ คณะ หากเปรียบเทียบจำนวนสมาชิกรัฐสภาทั้งไทยและญี่ปุ่นพบว่า มีจำนวนใกล้เคียง กัน กล่าวคือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ๕๐๐ คน ญี่ปุ่น ๔๘๐ คน สมาชิกวุฒิสภาไทย ๒๐๐ คน

ญี่ปุ่น ๒๔๗ คนจำนวนคณะกรรมการสิทธิการสามัญของญี่ปุ่นที่น้อยกว่าทำให้มีสมาชิกทำหน้าที่เป็นกรรมการในคณะได้จำนวนมากว่านอกจากนั้นจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาของญี่ปุ่นที่ไม่เท่ากันไม่ส่งผลต่อจำนวนคณะกรรมการสิทธิการสามัญทั้งสองสภา กล่าวคือจำนวนคณะกรรมการสิทธิการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาญี่ปุ่นมีจำนวน ๑๗ คณะเท่ากันทั้งสองสภาเมื่อพิจารณาจากชื่อและขอบเขตภารกิจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิการสามัญทั้งสองสภาของญี่ปุ่นพบว่าคณะกรรมการสิทธิการสามัญจะมีชื่อและภารกิจหน้าที่ตามการจัดแบ่งกระทรวงของรัฐบาลญี่ปุ่นเป็นหลัก โดยเพิ่มเติมคณะกรรมการการงบประมาณ คณะกรรมการการตรวจสอบ คณะกรรมการการซื้อบังคับและคณะกรรมการการระเบียบวินัยของสภาไว้ด้วย เมื่อพิจารณาจากจำนวนกรรมการสิทธิการของไทยพบว่าซื้อบังคับการประชุมของแต่ละสภามีจำนวนกรรมการสิทธิการสามัญไว้ไม่เท่ากัน ขณะที่จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนมากกว่าสมาชิกวุฒิสภา จำนวนคณะกรรมการสิทธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนมากกว่าคณะกรรมการสิทธิการสามัญประจำวุฒิสภาเมื่อพิจารณาจากชื่อและขอบเขตภารกิจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิการสามัญของไทยพบว่าการจัดแบ่งภารกิจหน้าที่สอดคล้องกับงานของกระทรวงต่าง ๆ โดยลักษณะงานของบางกระทรวงมีการแตกภารกิจหน้าที่ไปยังคณะกรรมการมากกว่าหนึ่งคณะ ทำให้จำนวนคณะกรรมการสิทธิการสามัญประจำสภาไทยมีจำนวนมาก

๒. จำนวนกรรมการในคณะกรรมการสิทธิการสามัญของไทยมีจำนวนเท่ากันแต่ละคณะ กล่าวคือคณะกรรมการสิทธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรไทยที่มีทั้งหมด ๓๑ คณะจะมีจำนวนกรรมการเท่ากันตามซื้อบังคับการประชุมฯ คณะละ ๑๗ คน สำหรับวุฒิสภามี ๒๒ คณะ แต่ละคณะมีจำนวนกรรมการไม่น้อยกว่า ๙ คนแต่ไม่เกิน ๑๕ คน (ซึ่งในทางปฏิบัติมีจำนวนกรรมการคณะละ ๑๕ คนเท่ากัน) สำหรับจำนวนกรรมการในคณะกรรมการสิทธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาญี่ปุ่นมีจำนวนกรรมการแต่ละคณะไม่เท่ากัน โดยสภาผู้แทนราษฎรญี่ปุ่นมีจำนวนกรรมการระหว่าง ๓๐-๕๐ คน (ยกเว้นคณะกรรมการการซื้อบังคับและการบริหาร และคณะกรรมการการระเบียบวินัยของสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวนกรรมการในคณะ ๒๕ และ ๒๐ คน ตามลำดับ) วุฒิสภาญี่ปุ่นมีจำนวนกรรมการระหว่าง ๒๐-๔๕ คน (ยกเว้นคณะกรรมการการระเบียบวินัย มีจำนวนกรรมการในคณะ ๑๐ คน) โดยจำนวนกรรมการในคณะกรรมการงบประมาณของทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาญี่ปุ่นมีจำนวนกรรมการในคณะมากที่สุดแสดงให้เห็นการให้น้ำหนักขอบเขตภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคณะกรรมการของสภาญี่ปุ่นที่ให้น้ำหนักไม่เท่ากัน ในขณะที่รัฐสภา

ไทยจะให้น้ำหนักขอบเขตภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคณะกรรมการสามัญเท่ากัน จำนวนกรรมการแต่ละคณะจึงมีจำนวนเท่ากัน

๓. คณะกรรมการการงบประมาณทั้งสองสภาของญี่ปุ่นมีจำนวนกรรมการมากที่สุด กล่าวคือมีจำนวน ๕๐ คนในสภาผู้แทนราษฎร และ ๔๕ คนในวุฒิสภาของญี่ปุ่น ซึ่งอาจเป็นเพราะภารกิจในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณมีมาก เกี่ยวข้องกับการขอใช้จ่ายงบประมาณของทุกกระทรวงจึงให้มีจำนวนกรรมการในคณะนี้มากที่สุด แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในการพิจารณาเรื่องการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสภาญี่ปุ่นและความต้องการความต่อเนื่องของการพิจารณางบประมาณทั้งนี้เพราะคณะกรรมการสามัญจะมีวาระการทำงานต่อเนื่องตลอดอายุของแต่ละสภา สำหรับกรณีประเทศไทยการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณจะพิจารณาโดยคณะกรรมการวิสามัญของแต่ละสภาตั้งขึ้นซึ่งมีจำนวนมากกว่าจำนวนกรรมการสามัญ (สำหรับสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๗ มีจำนวน ๖๓ คน และคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๘ มีจำนวน ๖๓ คน) อย่างไรก็ตามการพิจารณาโดยคณะกรรมการวิสามัญจะขาดความต่อเนื่องของการพิจารณาเนื่องจากคณะกรรมการจะสิ้นสภาพเมื่อการพิจารณาแล้วเสร็จและรายงานต่อสภาและการพิจารณาในปีต่อ ๆ ไป ก็อาจมีไซคนกลุ่มเดิมที่เข้ามาเป็นกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพ.ร.บ.งบประมาณรายจ่ายฯ

๔. การทำหน้าที่ในฐานะกรรมการสามัญประจำสภาของไทย สมาชิกจะเป็นกรรมการสามัญหรือไม่ก็ได้แต่หากเป็นกรรมการสามัญจะเป็นได้คนละไม่เกิน ๒ คณะ สำหรับสมาชิกที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานและเลขานุการคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภานั้น ให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาได้หนึ่งคณะ ในขณะที่สมาชิกรัฐสภาของญี่ปุ่นจะต้องเป็นกรรมการอย่างน้อยคนละ ๑ คณะ แสดงให้เห็นถึงรัฐสภาญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่ของสมาชิกในงานด้านกรรมการจึงบัญญัติให้ทุกคนต้องเป็นกรรมการสามัญ สำหรับรัฐสภาไทยการมิได้บัญญัติบังคับไว้ให้สมาชิกต้องเป็นกรรมการแต่การบัญญัติให้สมาชิกสภาแต่ละคนเป็นกรรมการได้ไม่เกินคนละ ๒ คณะแสดงโดยนัยว่าสมาชิกมีความสนใจเข้าไปทำหน้าที่กรรมการกันมากจนต้องบัญญัติมิให้เป็นเกินคนละ ๒ คณะเพื่อให้สมาชิกแต่ละคนได้มีโอกาสเข้าไปทำหน้าที่

ด้านกรรมาธิการกันอย่างทั่วถึง

๕. องค์ประชุมของคณะกรรมการธิการ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ บัญญัติให้กรรมาธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรต้องมีกรรมาธิการมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามจึงจะเป็นองค์ประชุม ยกเว้นกรณีที่จะต้องมีการลงมติในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง จะต้องมีการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมาธิการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ บัญญัติให้กรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาต้องมีกรรมาธิการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งจึงจะเป็นองค์ประชุม สำหรับการประชุมคณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภาต้องมีกรรมาธิการมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามจึงจะเป็นองค์ประชุม ในการประชุมของคณะกรรมการธิการสามัญสภาโตเถิทยประเทศญี่ปุ่นจะต้องมีการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมาธิการทั้งหมดในคณะจึงจะเป็นองค์ประชุม

๖. เมื่อพิจารณาในภาพรวมทั้งเรื่องจำนวนสมาชิกทั้งสองสภา จำนวนคณะกรรมการธิการ จำนวนกรรมาธิการในคณะกรรมการ จำนวนคณะกรรมการที่สมาชิกสามารถดำรงตำแหน่งกรรมาธิการและเรื่ององค์ประชุมของคณะกรรมการธิการสามัญของไทยเปรียบเทียบกับญี่ปุ่น พบว่าในขณะที่จำนวนสมาชิกรัฐสภาที่ใกล้เคียงกัน จำนวนคณะกรรมการธิการสามัญของสภาญี่ปุ่นมีจำนวนคณะกรรมการน้อยกว่าของไทย ทำให้มีจำนวนกรรมาธิการในคณะกรรมการสามัญได้มากกว่าของไทย นอกจากนั้นองค์ประชุมของสภาญี่ปุ่นที่บัญญัติจะต้องมีการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมาธิการทั้งหมดในคณะจึงจะเป็นองค์ประชุมนั้น ทำให้ในการพิจารณาศึกษาเรื่องใด ๆ ของคณะกรรมการธิการสามัญสภาญี่ปุ่นจะต้องมีการมาประชุมจำนวนมาก แตกต่างจากคณะกรรมการธิการของไทย โดยเฉพาะคณะกรรมการธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรที่ข้อบังคับการประชุมบัญญัติจำนวนกรรมาธิการไว้คณะละ ๑๗ คน องค์ประชุม ๑ ใน ๓ เท่ากับว่ามีกรรมาธิการมาประชุมเพียง ๖ คนก็เป็นองค์ประชุมได้ แม้ว่าจะบัญญัติกรณีลงมติเรื่องใด เรื่องหนึ่ง ที่จะต้องมีการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง แต่เมื่อคิดเป็นจำนวนกรรมาธิการจะเป็นจำนวน ๔ คนเท่านั้น ผลดีของการบัญญัติจำนวนกรรมาธิการและองค์ประชุมที่น้อยก็คือการที่คณะกรรมการธิการสามารถประชุมกันได้ง่าย ปัญหาเรื่ององค์ประชุมไม่ครบมีน้อย แต่ก็มีส่วนเสียคือความหลากหลายของความเห็นที่ได้รับจะไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับในแง่มุมมองของทั้งสองประเทศแล้ว ระบบกรรมาธิการของญี่ปุ่นที่ส่งเสริมให้มีจำนวนกรรมาธิการในคณะมากและองค์ประชุมจำนวนมาก (กึ่งหนึ่ง) จะทำให้ได้รับความคิดเห็นที่หลากหลาย

จากตัวแทนของประชาชนมากกว่า

๓. การเสนอร่างกฎหมาย คณะกรรมาธิการสามัญผู้ปุ่นสามารถเสนอร่างกฎหมายเข้าสู่สภาได้ ทั้งนี้การเสนอกฎหมายของผู้ปุ่นสามารถเสนอผ่านสภาใดสภาหนึ่งก่อนก็ได้ แต่ร่างพ.ร.บ. จะผ่านเป็นกฎหมายได้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากทั้งสองสภา นอกจากนี้คณะกรรมาธิการสามัญของผู้ปุ่นยังสามารถยับยั้งร่างพ.ร.บ.(กรณีไม่ใช่ร่างที่เสนอมาจากอีกสภาหนึ่ง) ได้หากเห็นว่าร่างนั้นไม่มีคุณค่าพอที่จะเสนอเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมสภา สำหรับไทยร่างกฎหมายจะเสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรก่อน การเสนอร่างพ.ร.บ.กระทำโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรีและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในจำนวนและเงื่อนไขที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ ไม่ได้บัญญัติให้คณะกรรมาธิการสามัญมีสิทธิเสนอร่างพ.ร.บ.ไว้ หากคณะกรรมาธิการประสงค์จะเสนอก็อาจกระทำได้ในฐานะที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ใช้สิทธิเสนอโดยมีพรรคการเมืองที่ตนสังกัดมีมติให้เสนอได้และมีสมาชิกรับรองตามจำนวนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้คณะกรรมาธิการสามัญของไทยไม่มีอำนาจในการยับยั้งร่างพ.ร.บ.ที่เสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภาเช่นที่ผู้ปุ่นทั้งนี้เป็นเพราะการพิจารณาร่าง พ.ร.บ.ของไทยมักจะกระทำกันโดยการตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นมาพิจารณา

๔. คณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร และคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาของผู้ปุ่นจะมาประชุมร่วมกันอาทิตย์ละครั้งแต่ละสภาสลับกันไป โดยจะประกอบด้วยกรรมาธิการจากสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๓๐ คน และจากวุฒิสภา จำนวน ๒๐ คน ขณะที่ไทยจะไม่มีกำหนดการประชุมร่วมของคณะกรรมาธิการสองสภาเป็นประจำ แต่จะมีการประชุมร่วมกันระหว่างประธานสภาผู้แทนราษฎรกับประธานคณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรทั้ง ๓๑ คณะโดยปกติทุกเดือน เดือนละครั้ง

๕. ในการพิจารณาศึกษาร่างกฎหมายที่เสนอเข้าสู่สภา โดยปกติผู้ปุ่นจะใช้วิธีเสนอร่างนั้นไปให้คณะกรรมาธิการสามัญพิจารณาศึกษา ยกเว้นกรณีพิเศษที่ไม่มีคณะกรรมาธิการสามัญคณะใดที่มีขอบเขตภารกิจหน้าที่เกี่ยวข้องกับร่างนั้น กรณีนี้สภาจึงใช้วิธีตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาร่างพ.ร.บ.นั้น ในขณะที่การพิจารณาร่างพ.ร.บ.ของไทยจะใช้วิธีตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษา

๖. คณะกรรมาธิการวิสามัญของผู้ปุ่นจะเป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ จำนวนกรรมาธิการในคณะกรรมาธิการวิสามัญมีสัดส่วนตามจำนวนสมาชิกสภาของแต่ละพรรคการเมืองมีอยู่ในขณะที่ไทย

อาจตั้งบุคคลภายนอกที่ไม่ได้เป็นสมาชิกรัฐสภาเข้ามาทำหน้าที่เป็นกรรมาธิการวิสามัญได้ โดยนัยข้อนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ป่วนให้ความสำคัญกับการพิจารณาร่างพ.ร.บ. หรือเรื่องต่าง ๆ ที่เข้าสู่การพิจารณาของสภาโดยตัวแทนของประชาชน ในขณะที่ไทยให้โอกาสทั้งตัวแทนประชาชนและบุคคลภายนอกเข้ามาทำหน้าที่ ซึ่งในการพิจารณาร่างพ.ร.บ.ของสภาไทยจะใช้วิธีตั้งเป็นคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นมาพิจารณาศึกษาร่าง เพื่อให้สามารถตั้งบุคคลภายนอกที่มีความรู้ ความชำนาญ ในเรื่องนั้น ๆ เข้ามาช่วยพิจารณาได้

๑๑. สำหรับผู้ป่วน ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับมาจากอีกสภาหนึ่งจะมีการตั้งคณะกรรมาธิการร่วมกัน ๒ สภา ประกอบด้วยกรรมาธิการจำนวน ๒๐ คนเลือกจากทั้งสองสภาในจำนวนเท่ากัน องค์ประชุมสองในสามของกรรมาธิการของแต่ละสภา การลงมติจะใช้เสียงข้างมากสองในสามของกรรมาธิการที่มาประชุม ประธานคณะกรรมาธิการร่วมกัน ๒ สภา จะมี ๒ คน เลือกจากกรรมาธิการตัวแทนจากแต่ละสภาสลับกันทำหน้าที่ โดยวิธีการจับสลากผู้ทำหน้าที่ประธานครั้งแรก สำหรับไทยกรณีตั้งกรรมาธิการร่วมกันให้แต่ละสภาสามารถตั้งบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากัน ประกอบเป็นคณะกรรมาธิการร่วมกัน ประธานคณะกรรมาธิการร่วมกันจะเลือกจากที่ประชุมเพียง ๑ คนซึ่งอาจมาจากสภาใดสภาหนึ่งก็ได้ และที่ประชุมอาจเลือกรองประธานคณะกรรมาธิการร่วม องค์ประชุมสำหรับการประชุมคณะกรรมาธิการร่วมกันต้องมีกรรมาธิการของสภาทั้งสองมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม ข้อแตกต่างของคณะกรรมาธิการร่วมกัน ๒ สภาของไทยกับผู้ป่วนที่สำคัญมี ๒ ประเด็น ได้แก่ในเรื่องประธานคณะกรรมาธิการและองค์ประชุม การที่ผู้ป่วนบัญญัติให้มีประธานร่วมกัน ๒ คนจาก ๒ สภาสลับกันทำหน้าที่ แสดงโดยนัยถึงการให้ทั้งสองสภาให้ความสำคัญเท่าเทียมกันในการทำงาน ส่วนองค์ประชุม ๒ ใน ๓ ของแต่ละสภาเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของเรื่องที่คณะกรรมาธิการร่วมกันจะพิจารณา ซึ่งหากสภาใดสภาหนึ่งของผู้ป่วนไม่เห็นด้วยกับร่างพ.ร.บ.ที่อีกสภาเสนอ การหาความเห็นร่วมกันควรต้องมีตัวแทนจากแต่ละสภาเข้าร่วมประชุมในจำนวนที่มากพอ หากกำหนดไว้ต่ำและไม่กำหนดองค์ประชุมของแต่ละสภาอาจทำให้มีกรรมาธิการจากเพียงสภาใดสภาหนึ่งมาประชุมก็สามารถเป็นองค์ประชุม ซึ่งกรณีนั้นจะเป็นอันตรายเพราะเท่ากับว่าร่างกฎหมายอาจถูกการครอบงำทางความคิดเห็นจากเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้

๑๒. การทำงานของคณะผู้ช่วยทำงาน คณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาของไทยมีทั้งที่

ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ เลขานุการ รวมทั้งที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ประจำคณะกรรมการฯ ขณะ
ที่ญี่ปุ่นมีที่ปรึกษาและนักวิจัยประจำคณะกรรมการฯ

๑๓. ญี่ปุ่นมีคณะกรรมการวิจัยในเรื่องต่าง ๆ ขณะที่ไทยไม่ได้มีบัญญัติไว้ คณะ
กรรมการวิจัยเหล่านี้จะทำหน้าที่ศึกษาวิจัยประเด็นต่าง ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอต่อสภาเพื่อ
พิจารณาต่อไป การมีคณะกรรมการวิจัยจะช่วยให้สภามีข้อมูลในเชิงการวิจัยทางวิชาการเพิ่มมากขึ้น
นอกเหนือจากข้อมูลที่ได้จากเอกสารหรือการเรียกผู้เกี่ยวข้องมาชี้แจง ผลการวิจัยจะทำให้ได้ข้อเสนอ
แนะใหม่ ๆ ที่อาจไม่สามารถหาได้จากข้อมูลเชิงหตุยภูมิ

ภาคผนวก

รายชื่อคณะกรรมการและจำนวนกรรมการ
ในคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรญี่ปุ่น

รายชื่อ	จำนวน
๑. คณะกรรมการกิจการคณะรัฐมนตรี	๓๐
๒. คณะกรรมการการบริหารสาธารณะ, การเคหะ, การไปรษณีย์และการโทรคมนาคม	๕๐
๓. คณะกรรมการการยุติธรรม	๓๕
๔. คณะกรรมการการต่างประเทศ	๓๐
๕. คณะกรรมการการคลัง	๕๐
๖. คณะกรรมการการศึกษา, วัฒนธรรม, กีฬา, วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	๕๐
๗. คณะกรรมการการสาธารณสุข, แรงงาน และสวัสดิการ	๕๕
๘. คณะกรรมการการเกษตร ป่าไม้และประมง	๕๐
๙. คณะกรรมการการการเศรษฐกิจ, การค้าและการอุตสาหกรรม	๕๐
๑๐. คณะกรรมการการที่ดิน, โครงสร้างพื้นฐานและการขนส่ง	๕๕
๑๑. คณะกรรมการการสิ่งแวดล้อม	๓๐
๑๒. คณะกรรมการการความมั่นคง	๓๐
๑๓. คณะกรรมการการนโยบายพื้นฐานของประเทศ	๓๐
๑๔. คณะกรรมการการงบประมาณ	๕๐
๑๕. คณะกรรมการการตรวจสอบและสังเกตการณ์การบริหาร	๕๐
๑๖. คณะกรรมการการข้อบังคับและการบริหารงาน	๒๕
๑๗. คณะกรรมการการระเบียบวินัย	๒๐

LIRT

รายชื่อคณะกรรมการและจำนวนกรรมการ
ในคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาญี่ปุ่น

รายชื่อ	จำนวน
๑. คณะกรรมการกิจการคณะรัฐมนตรี	๒๑
๒. คณะกรรมการการกิจการทั่วไป	๒๕
๓. คณะกรรมการการยุติธรรม	๒๑
๔. คณะกรรมการการต่างประเทศและการป้องกันประเทศ	๒๑
๕. คณะกรรมการการคลัง	๒๕
๖. คณะกรรมการการศึกษา, วัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์	๒๑
๗. คณะกรรมการการสาธารณสุข, การสวัสดิการและแรงงาน	๒๕
๘. คณะกรรมการการเกษตร, ป่าไม้ และประมง	๒๑
๙. คณะกรรมการการเศรษฐกิจและการอุตสาหกรรม	๒๑
๑๐. คณะกรรมการการที่ดินและการขนส่ง	๒๕
๑๑. คณะกรรมการการสิ่งแวดล้อม	๒๑
๑๒. คณะกรรมการการนโยบายพื้นฐานของประเทศ	๒๐
๑๓. คณะกรรมการการงบประมาณ	๔๕
๑๔. คณะกรรมการการตรวจสอบ	๓๐
๑๕. คณะกรรมการการสังเกตการณ์การบริหาร	๓๐
๑๖. คณะกรรมการการข้อบังคับและการบริหารงาน	๒๕
๑๗. คณะกรรมการการระเบียบวินัย	๑๐

บรรณานุกรม

ประมวลจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาและกรรมาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๕. ม.ป.ท. : ม.ป.ท., ๒๕๔๕.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. กองกรรมาธิการ ๑ และ ๒. กรรมาธิการ. กรุงเทพฯ : กองกรรมาธิการ ๑ และ ๒, ๒๕๓๙.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. กองประชาสัมพันธ์. ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกรรมาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ กรุงเทพฯ : กองการประชาสัมพันธ์, ๒๕๔๔.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สำนักประชาสัมพันธ์. กลุ่มงานผลิตเอกสาร. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์, ๒๕๔๕.

"Committees (The Rules of the House of Representatives)". in The National Diet of Japan. Tokyo : The House of Councilors, ๑๙๙๑, ๑๒๓-๑๓๗.

Our House of Representatives. Tokyo : The House of Representatives, ๑๙๙๐, ๒๒-๕๘.

"The Committee System About Japan Series" . in The Diet, Elections, and Political Parties, ๒nd ed. Tokyo : Foreign Press Center, ๑๙๙๐, ๑๙-๒๒.

"The Constitution of Japan". [ออนไลน์]. www.sangiin.go.jp (๒๙ มีนาคม ๒๕๔๗)

"The Diet Law". [ออนไลน์]. www.sangiin.go.jp (๒๙ มีนาคม ๒๕๔๗)

"The Rules of the House of Councilors". [ออนไลน์]. www.sangiin.go.jp (๒๙ มีนาคม ๒๕๔๗)

รัฐธรรมนูญกับสิ่งแวดล้อม

กิตติพิศ กำเหนิดฤทธิ์

๑. บทนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งปัญหาหนึ่งที่โลกปัจจุบันกำลังเผชิญ เพราะปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อไม่เฉพาะแต่พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้นแต่ผลกระทบต่ออาจขยายวงกว้างทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค หรือแม้กระทั่งระดับโลก เป็นต้นว่า อาจส่งผลทำให้สุขภาพอนามัยของประชาชนไม่สมบูรณ์ ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่วิปริตส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติสูญสิ้นไปหรือหาได้ยากยิ่งขึ้น และไม่เฉพาะแต่มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์หรือสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังสามารถส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศต้นตอของปัญหาได้ เช่น กรณีการยกปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้นเป็นข้ออ้างเพื่อกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นปัญหาด้านการค้าที่มีความสำคัญและมีความเข้มงวดมากในปัจจุบัน ดังนั้นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจึงไม่ใช่ปัญหาเล็กน้อยอีกต่อไป การคำนึงถึงความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศต่าง ๆ จึงมีมากขึ้นโดยสะท้อนให้เห็นจากการออกบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรากฏอยู่ในกฎหมายที่เป็นแม่บทในการบริหารประเทศ ซึ่งก็คือกฎหมายรัฐธรรมนูญในหลายประเทศ สำหรับประเทศไทยเองนั้นก็ได้ตระหนักถึงผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยเช่นกัน จึงได้บัญญัติแนวทางการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมไว้ในรัฐธรรมนูญที่ผ่านมามากมายฉบับด้วยกัน โดยแต่ละฉบับได้บัญญัติสาระด้านสิ่งแวดล้อมไว้ในขอบเขตที่แตกต่างกัน ซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

๒. บทบัญญัติด้านสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญอันเป็นแม่บทกฎหมายหลักที่สำคัญของประเทศมาหลายฉบับ นับแต่ฉบับแรกที่ยกร่างขึ้นโดยคณะราษฎรที่ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน โดยรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยเรียกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งประกาศใช้ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ หลังจากนั้นรัฐธรรมนูญที่ผ่านมามากมายต่อมามากมายฉบับยังมีได้ปรากฏสาระส่วนใดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติของประเทศเลย ประเทศไทยเริ่มมีการตระหนักถึง

ปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยนำเข้าไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ซึ่งยกร่างโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติในสมัยรัฐบาลที่มีนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีและหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ดำรงตำแหน่งประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยบัญญัติไว้ในหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยและหมวดแนวนโยบายแห่งรัฐ ซึ่งนับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่สองที่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม โดยบัญญัติไว้ในหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยและหมวดแนวนโยบายแห่งรัฐเช่นกัน รัฐธรรมนูญฉบับต่อมาที่มีบทบัญญัติด้านสิ่งแวดล้อมได้แก่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๓๔ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๘ โดยบัญญัติไว้ในหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย หมวดหน้าที่ของชนชาวไทยและหมวดแนวนโยบายแห่งรัฐ และสุดท้ายคือรัฐธรรมนูญฉบับที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน คือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งได้มีบทบัญญัติด้านสิ่งแวดล้อมในหลายหมวดด้วยกัน โดยบัญญัติไว้มากและครอบคลุมที่สุดนับแต่ประเทศไทยได้มีรัฐธรรมนูญใช้ในการปกครองประเทศ ซึ่งหากพิจารณาถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับด้านสิ่งแวดล้อมของรัฐธรรมนูญทั้ง ๔ ฉบับดังกล่าวมา บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไทยแต่ละฉบับสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยแต่ละฉบับมีรายละเอียดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมดังต่อไปนี้

๒.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗

ได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยที่เกี่ยวข้องทางอ้อมต่อสิ่งแวดล้อมไว้หลายมาตรา โดยบัญญัติไว้ในหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย เช่น มาตรา ๔๔ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๑ แต่ไม่ได้กำหนดหน้าที่ของชนชาวไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติแต่อย่างใด ในหมวดแนวนโยบายแห่งรัฐได้กำหนดให้รัฐมีอำนาจโดยตรงในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแต่ฝ่ายเดียว เช่น มาตรา ๗๖ มาตรา ๗๗ มาตรา ๗๘ มาตรา ๘๖ และมาตรา ๙๓ โดยมีรายละเอียดแต่ละมาตรา ดังนี้

มาตรา ๔๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่ง

กฎหมายเฉพาะเรื่องเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

มาตรา ๕๐ บุคคลคนเดียว หรือหลายคนร่วมกันย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๑ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่งเป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบเพื่อการกระทำของเจ้าพนักงานย่อมได้รับการคุ้มครอง

มาตรา ๓๖ รัฐพึงบำรุงรักษาสถานที่และวัตถุอันมีค่าในทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และศิลปกรรม

มาตรา ๓๗ รัฐพึงบำรุงรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อมและความงามทางธรรมชาติรวมทั้งป่าไม้ ดินน้ำ ลำธารและน้ำหน้า

มาตรา ๓๘ รัฐพึงส่งเสริมการค้าระหว่างพหุภาคี เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนชาวไทย โดยไม่ขัดกับหลักการอนุรักษ์กรรม

มาตรา ๘๖ รัฐพึงวางนโยบายประชากรให้เหมาะสมกับทรัพยากรของชาติ ภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม และความเจริญในทางวิทยาการ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและเพื่อความมั่นคงของรัฐ

มาตรา ๙๓ รัฐพึงบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมให้สะอาด และพึงจัดสิ่งเป็นพิษซึ่งทำลายสุขภาพและอนามัยของประชาชน

๒.๒. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๒๑

บัญญัติไว้ในหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย เช่นมาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ วรรคแรก มาตรา ๔๒ และมาตรา ๔๓ ซึ่งได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนคล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๗ และในหมวดแผนนโยบายแห่งรัฐ ยังคงให้รัฐมีอำนาจโดยตรงในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา ๖๕ และมาตรา ๖๙ โดยมีรายละเอียดแต่ละมาตราดังนี้

มาตรา ๓๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น

การรวมกัน การจัดตั้ง การดำเนินกิจการและการเลิกของสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๓๘ วรรคแรก บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมืองเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๔๒ บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๓ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่งเป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบจากการกระทำของเจ้าพนักงาน ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๖๕ รัฐพึงบำรุงรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อมและพึงจัดสิ่งเป็นพิษที่ทำลายสุขภาพและอนามัยของประชาชน

มาตรา ๖๙ รัฐพึงวางนโยบายประชากรให้เหมาะสมกับทรัพยากรของชาติ ภาวะทางเศรษฐกิจ และสังคม และความเจริญในทางวิชาการเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อความมั่นคงของรัฐ

๒.๓. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๓๔

รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้ง ครั้งที่มีการแก้ไขและเพิ่มเติมบทบัญญัติด้านสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ในรัฐธรรมนูญได้แก่ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้ง ๒ ฉบับ ที่กล่าวมาแล้วอย่างเห็นได้ชัด โดยได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยที่เกี่ยวข้องทางอ้อมกับสิ่งแวดล้อมไว้ในหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย เช่น มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ วรรคแรก มาตรา ๔๘ มาตรา ๔๘ ทวิ และมาตรา ๔๘ ตริ สิ่งที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้แตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๑๗ และ พ.ศ. ๒๕๒๑ คือการกำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นครั้งแรก โดยกำหนดไว้ในหมวดหน้าที่ของชนชาวไทย มาตรา ๕๗ ทวิ อย่างไรก็ตามในหมวดว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐยังคงให้รัฐมีอำนาจหน้าที่ในการรักษาและส่งเสริมสิ่งแวดล้อมของชาติโดยตรงดังที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓๘ และ มาตรา ๘๗ โดยมีรายละเอียดแต่ละมาตรา ดังนี้

มาตรา ๔๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ

แห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

มาตรา ๔๔ วรรคแรก บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมืองเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมือง ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๔๕ บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๖ ทวิ บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูล หรือข่าวสารจากหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพื่อการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการหรือพนักงานของรัฐในเมื่อการนั้นมีหรืออาจจะมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของตน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๗ ตริ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่งเป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำของเจ้าพนักงาน ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๕๗ ทวิ บุคคลมีหน้าที่รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๗๘ รัฐพึงบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม ความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งทดแทนและพึงป้องกันและขจัดมลพิษ และวางแผนการใช้ที่ดินและน้ำให้เหมาะสม

มาตรา ๘๗ รัฐพึงวางนโยบายประชากรให้เหมาะสมกับทรัพยากรของชาติ ภาวะทางเศรษฐกิจ และสังคม และความเจริญในทางวิชาการ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและเพื่อความมั่นคงของรัฐ

๒.๔. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

ได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมไว้มากที่สุด ในหลายมาตราได้แก่ มาตรา ๔๕ มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ มาตรา ๕๖ มาตรา ๕๗ มาตรา ๕๘ มาตรา ๕๙ มาตรา ๖๐ มาตรา ๖๑ มาตรา ๖๒ ในหมวดว่าด้วยหน้าที่ของชนชาวไทย ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่โดยตรงของชนชาวไทยที่จะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามมาตรา ๖๙ และได้กำหนดไว้ในหมวดว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐให้รัฐยังคงดำรงไว้ซึ่งอำนาจหน้าที่ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามมาตรา ๗๙

LIRT

นอกจากนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันได้ สอดแทรกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่พิเศษไปกว่ารัฐธรรมนูญฉบับใด ๆ ในอดีต ได้แก่การกำหนดให้มี คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งเป็นนิมิตที่ดีสำหรับเรื่องสิ่งแวดล้อมกับสิทธิมนุษยชนใน ประเทศไทย ตามมาตรา ๒๐๐ นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีศาลปกครองเพื่อดำเนินคดีที่ฟ้องร้องใน เรื่องข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อมระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชนหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกัน ตามมาตรา ๒๓๖ และสุดท้ายได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มากขึ้นตามมาตรา ๒๕๐ โดยรายละเอียดแต่ละมาตราที่ เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมมีดังนี้

มาตรา ๔๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์กรการเอกชน หรือหมู่คณะอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือ ศิลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

มาตรา ๔๖ บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟู จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วม ในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่าง สมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๗ วรรคแรก บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชน และเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไป ตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๕๖ สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และ การได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิด อันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

LIART

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง ใต้ ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่ จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ ตามที่ กฎหมายบัญญัติ

สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วน ท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายตามวรรคหนึ่งและ วรรคสองย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๕๗ สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่ กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องบัญญัติให้มีองค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนผู้บริโภคทำ หน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎ และข้อบังคับ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการ ต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

มาตรา ๕๘ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครอง ของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผย ข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับ ความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๙ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้ เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๖๐ บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐใน การปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน ทั้งนี้ ตามที่ กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๖๑ บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันสมควร ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๖๒ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๖๔ บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการรับการศึกษาอบรม พิทักษ์ ปกป้องและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๗๔ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

มาตรา ๒๐๐ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

(๒) เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

(๓) ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

(๔) ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

(๕) จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ

และเสนอต่อรัฐสภา

(๖) อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติและประชาชนประกอบด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำรวมทั้งมีอำนาจอื่นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๗๖ ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลด้วยกัน ซึ่งเป็นข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ให้มีศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองชั้นต้น และจะมีศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ด้วยก็ได้
มาตรา ๒๕๐ เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(๑) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่

(๒) การเข้าไปมีส่วนในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่อาจมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน

(๓) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใด นอกเขตพื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

๓. การศึกษาเปรียบเทียบ

เมื่อนำสาระด้านสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทั้ง ๔ ฉบับ คือฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๗, พ.ศ. ๒๕๒๑, พ.ศ. ๒๕๓๔, และ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบ จะทำให้เห็นถึงความแตกต่างกันอย่างชัดเจนดังตารางต่อไปนี้

ตารางเปรียบเทียบสาระด้านสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๔ ฉบับ

อันดับ	ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.			
		๒๕๑๗	๒๕๒๑	๒๕๓๔	๒๕๔๐
๑	เสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม	✓	✓	✓	✓
๒	เสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสิ่งแวดล้อม (Green Party)	-	✓	✓	✓
๓	สิทธิของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในการพิทักษ์รักษาและมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม	-	-	-	✓
๔	สิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม	-	-	-	✓
๕	สิทธิในการฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมหรือร้องเรียนหรือร้องทุกข์ในเรื่องสิ่งแวดล้อม	✓	✓	✓	✓
๖	การกำหนดให้รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการต่าง ๆ จะต้องผ่านการพิจารณาจากองค์การอิสระ	-	-	-	✓
๗	กำหนดให้มีองค์การอิสระในการคุ้มครองผู้บริโภค	-	-	-	✓
๘	สิทธิในการได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการอนุมัติ อนุญาต หรือดำเนินโครงการที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม	-	-	-	✓
๙	สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม	-	-	✓	✓
๑๐	สิทธิในการทำประชาพิจารณ์ในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	-	-	-	✓
๑๑	สิทธิมีส่วนร่วมในการรับรู้ หรือคัดค้านหรืออุทธรณ์	-	-	-	✓

อันดับ	ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.			
		๒๕๖๗	๒๕๖๘	๒๕๖๙	๒๕๗๐
	การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ที่กระทบหรืออาจกระทบต่อ คนในเรื่องสิ่งแวดล้อม				
๑๒	ให้องค์กรประชาชนมีบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น	-	-	✓	✓
๑๓	กำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่ในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	-	-	✓	✓
๑๔	ให้อำนาจรัฐในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	✓	✓	✓	✓
๑๕	สิทธิมนุษยชนกับสิ่งแวดล้อม	-	-	-	✓
๑๖	การนำหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนมาใช้กับนโยบายการ พัฒนาที่ชัดเจน	-	-	-	✓
๑๗	การให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity)	-	-	-	✓
๑๘	ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	-	-	-	✓
๑๙	การกำหนดให้มีศาลปกครองเพื่อพิจารณาคดีพิพาท ด้านสิ่งแวดล้อม	-	-	-	✓
๒๐	กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมี ส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่ง แวดล้อม	-	-	-	✓

๔. บทสรุป

หากพิจารณาถึงสาระของบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทั้ง ๔ ฉบับ นับตั้งแต่ที่ได้บัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๗ เป็นต้นมาจนถึงฉบับ พ.ศ. ๒๕๗๐ ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน จะเห็นได้ถึงพัฒนาการในการให้ความสำคัญในระดับนโยบายของรัฐต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งในด้านสิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนทั้งแนวนโยบายแห่งรัฐต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้การที่รัฐให้ความสำคัญต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในแนว

โน้มน้ำที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งวิเคราะห์ได้จากบทบัญญัติด้านสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญทั้ง ๔ ฉบับดังกล่าวนั้น เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีความซับซ้อนเพิ่มขึ้น หากใช้แนวทางหรือนโยบายการจัดการแบบเดิมคงเป็นเรื่องยากยิ่งที่จะแก้ปัญหาให้ประสบผลสำเร็จให้การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการแนวทางการจัดการให้สามารถรับมือกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเกิดขึ้น

ด้วยเหตุนี้ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงเนื้อหาของบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญทั้ง ๔ ฉบับ จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นรัฐธรรมนูญที่ให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่มากที่สุดและมากที่สุดจึงถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ดีที่สุดสำหรับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย โดยลักษณะเด่นของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดจากรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมาในอดีต ก็คือการมีบทบัญญัติที่ได้นำเอาหลักการสำคัญ ๓ ประการในการที่จะทำให้การคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด อันเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับกันในนานาอารยประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติมาบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกคือ ๑. หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ๒. หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน และ ๓. หลักการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมของรัฐ ที่รัฐเห็นว่าลำพังรัฐฝ่ายเดียวได้พิสูจน์แล้วจากการดำเนินการในอดีตที่ผ่านมาว่าไม่สามารถจะดูแลและปกป้องสิ่งแวดล้อมอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงจำเป็นต้องให้ทุกฝ่ายของสังคมได้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังเป็นการสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนที่เรียกร้องในการได้อยู่ในที่ที่มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีมีทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพให้ได้ใช้ประโยชน์อย่างเพียงพอและให้ได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมในการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะได้บัญญัติเนื้อหาสาระด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติไว้อย่างรอบด้านก็ตาม แต่หลักการดังกล่าวจำเป็นต้องมีกฎหมายระดับพระราชบัญญัติมาบัญญัติรองรับเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติสมดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือปรับปรุงกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักการตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ซึ่งในอนาคตอันใกล้นี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็คงจะได้มีการดำเนินการดังกล่าวกับกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมนั้นต่อไป

ความลับทางการค้า

ภิญญา สันติพลวุฒิ *

"ความลับไม่มีในโลก" เป็นข้อความที่มีการใช้กันอย่างแพร่หลายมานานแล้ว แต่ตราบนี้คงลดความแพร่หลายลงมากทีเดียว เพราะเป็นที่แน่นอนแล้วว่า "ความลับมีในโลก" แน่แน่นอน เนื่องจากได้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๕ ตั้งแต่วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ที่ผ่านมา โดยมีเนื้อหาหลักในการให้ความคุ้มครอง "ความลับทางการค้า" หรือข้อมูลที่มีประโยชน์ในเชิงพาณิชย์

ที่มาของกฎหมายฉบับดังกล่าวเกิดจากการที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) จึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) ส่วนที่ ๒ หมวดที่ ๗ เรื่องการคุ้มครองข้อมูลที่ยังไม่ถูกเปิดเผย (Protection of Undisclosed Information) ที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องมีการคุ้มครองความลับทางการค้าตามข้อ ๓๙ ประกอบกับข้อ ๕๑ โดยกำหนดให้สมาชิกขององค์การการค้าโลกต้องคุ้มครองความลับทางการค้าอย่างมีประสิทธิภาพจากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งเป็นไปตามข้อ ๑๐ ทวิ แห่งอนุสัญญากรุงปารีส (๑๙๖๗) ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้าที่ไม่ธรรม (Unfair Competition) ประกอบกับการที่ประเทศไทยมีนโยบายส่งเสริมการประกอบธุรกิจอย่างเสรีและป้องกันมิให้เกิดการกระทำอันไม่เป็นธรรมในการประกอบธุรกิจ โดยที่กฎหมายที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาที่บังคับใช้ก่อนกฎหมายฉบับนี้ ไม่ครอบคลุมถึงความลับทางการค้าอย่างเพียงพอ กล่าวคือ

- พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒ คุ้มครองผลงานที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์คิดค้นหรือออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็นต้น
- พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ คุ้มครองงานด้านวรรณกรรม ศิลปกรรมดนตรี เป็นต้น
- พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔ คุ้มครองผลงานที่เป็นเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เป็นต้น

LIRT

- พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓ คุ้มครองผลงานเกี่ยวกับแบบผังภูมิของวงจรรวม (Integrated Circuit Lay - Out Design)

และแม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะระบุให้สามารถเรียกค่าเสียหายจากการละเมิดสิทธิในทรัพย์สิน เช่น ความลับทางการค้าได้ หรือประมวลกฎหมายอาญาจะกำหนดให้กรณีเจ้าพนักงานหรือผู้ประกอบการอาชีพบางอาชีพเปิดเผยความลับในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น หรือกรณีเปิดเผยความลับเกี่ยวกับอุตสาหกรรมหรือการนิมิตในวิธีวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งมีโทษจำคุกหรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับก็ตาม แต่ก็ยังถือว่าให้ความคุ้มครองไม่ครอบคลุมอย่างเหมาะสมเพียงพออยู่ดี

เมื่อมีพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๕ จึงทำให้เกิดความคุ้มครองอย่างเพียงพอมากขึ้น รวมทั้งทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจมีทางเลือกในการคุ้มครองข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือธุรกิจของตนมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ก่อนที่จะมีพระราชบัญญัตินี้ ผู้ที่ต้องการคุ้มครองสิทธิไม่ให้เกิดบุคคลที่อยู่ในฐานะที่สามารถล่วงรู้ความลับทางการค้าของตนนำความลับนั้นไปเปิดเผย ส่วนใหญ่จะทำการลงนามสัญญาการรักษาความลับ ตลอดจนจำกัดบุคคลที่มีสิทธิล่วงรู้ข้อมูลความลับนั้น นั่นคือสัญญาจะผูกพันเฉพาะผู้ที่เป็นคู่สัญญาเท่านั้น ไม่ผูกพันบุคคลภายนอก แต่พระราชบัญญัตินี้ให้ความคุ้มครองเจ้าของความลับทางการค้าไม่ให้เกิดบุคคลใดเปิดเผยหรือใช้ความลับทางการค้าของบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของความลับทางการค้า แม้ไม่ได้มีสัญญาการรักษาความลับต่อกันก็ตาม

การที่จะเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับความลับทางการค้า จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเข้าใจในเนื้อหาของพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๕ ดังกล่าวในเบื้องต้น

ความหมาย

ความหมายเกี่ยวกับความลับทางการค้า กำหนดไว้ในมาตรา ๓ เช่น

"ความลับทางการค้า" หมายความว่า ข้อมูลการค้าซึ่งยังไม่รู้จักกันโดยทั่วไป หรือยังเข้าถึงไม่ได้ในหมู่บุคคลซึ่งโดยปกติแล้วต้องเกี่ยวข้องกับข้อมูลดังกล่าว โดยเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เนื่องจากการเป็นความลับและเป็นข้อมูลที่ผู้ควบคุมความลับทางการค้าได้ใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อรักษาไว้เป็นความลับ

LIRT

"ข้อมูลการค้า" หมายความว่า สิ่งสื่อความหมายให้รู้ข้อความ เรื่องราว ข้อเท็จจริง หรือสิ่งใดไม่ว่าการสื่อความหมายนั้นจะผ่านวิธีการใด ๆ และไม่ว่าจะจัดทำไว้ในรูปใด ๆ และให้หมายความรวมถึงสูตร รูปแบบ งานที่ได้รวบรวมหรือประกอบขึ้น โปรแกรม วิธีการ เทคนิค หรือกรรมวิธีด้วย

"ผลิต" หมายความว่า ทำ ผสม ปُرุงหรือแปรสภาพ และให้หมายความรวมถึงเปลี่ยนรูปหรือแบ่งบรรจุด้วย

"ขาย" หมายความว่า จำหน่าย จ่าย แจก หรือแลกเปลี่ยน เพื่อประโยชน์ในทางการค้าและให้หมายความรวมถึงการมีไว้เพื่อขายด้วย

"เจ้าของความลับทางการค้า" หมายความว่า ผู้ค้นพบ คิดค้น รวบรวมหรือสร้างสรรค์ข้อมูลการค้าที่เป็นความลับทางการค้าโดยมิได้เป็นการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าของผู้อื่น หรือผู้มีสิทธิโดยชอบในผลการทดสอบหรือข้อมูลการค้าที่เป็นความลับทางการค้า และให้หมายความรวมถึงผู้รับโอนสิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

"ผู้ควบคุมความลับทางการค้า" หมายความว่า เจ้าของความลับทางการค้า และให้หมายความถึงผู้ครอบครอง ควบคุมหรือดูแลรักษาความลับทางการค้าด้วย

จากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบที่จะเป็นความลับทางการค้านั้น จะต้องเข้าเงื่อนไข ทั้ง ๓ ประการ ดังนี้

๑. เป็นข้อมูลการค้าที่ยังไม่รู้จักกันโดยทั่วไปหรือยังเข้าถึงไม่ได้ในหมู่บุคคลซึ่งโดยปกติแล้วต้องเกี่ยวข้องกับข้อมูลดังกล่าว เช่น บุคคลในแวดวงธุรกิจเดียวกัน เป็นต้น
๒. เป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เนื่องจากเป็นความลับ
๓. เป็นข้อมูลที่ผู้ควบคุมความลับทางการค้าได้ใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อรักษาไว้เป็นความลับ

ดังนั้น ข้อมูลที่จะถือว่าเป็นความลับทางการค้าจึงได้แก่

๑. ข้อมูลการค้าที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ เช่น ตำรับอาหาร เครื่องดื่ม เครื่องสำอาง เป็นต้น
๒. ข้อมูลการค้าเกี่ยวกับกรรมวิธี เช่น เทคนิคในการผลิตภาพยนตร์ วิธีการถ่ายภาพ

เป็นต้น

๓. ข้อมูลการค้าทางธุรกิจ เช่น ต้นทุน การส่งเสริมการขาย รายละเอียดลูกค้า

เป็นต้น

๔. ข้อมูลในคำขอรับสิทธิบัตรที่ยังไม่ได้ประกาศโฆษณา

ความลับทางการค้าจึงแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะคือ

- ความลับทางการค้าด้านอุตสาหกรรม เป็นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางเทคนิคของการผลิต เช่น ความลับในกระบวนการผลิต ความลับเกี่ยวกับสูตรทางเคมี ข้อมูลผลวิจัยในห้องปฏิบัติการ เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นข้อมูลที่ไม่อยู่ในเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์ที่จะขอความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรได้หรืออาจเป็นข้อมูลที่สามารถยื่นขอความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรได้ แต่เจ้าของข้อมูลมีวัตถุประสงค์จะรักษาความลับทางการค้าดังกล่าวไว้

- ความลับทางการค้าด้านพาณิชย์ เป็นข้อมูลการค้าเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้า ข้อมูลรายละเอียดลูกค้า เป็นต้น ซึ่งจะต้องเป็นข้อมูลที่ไม่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปหรือเข้าถึงไม่ได้โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวงการดังกล่าว เช่น คู่แข่งทางการค้าที่เป็นผู้ผลิตสินค้าประเภทเดียวกัน

การคุ้มครองความลับทางการค้า

การคุ้มครองความลับทางการค้าเป็นหลักประกันที่ให้แก่เจ้าของความลับทางการค้า ผู้ครอบครอง ผู้ควบคุม ผู้ดูแลรักษาความลับทางการค้า ในอันที่จะใช้สิทธิในการร้องหรือฟ้องคดีต่อศาลได้หากมีการละเมิดหรือกำลังจะละเมิดสิทธิในความลับทางการค้า โดยที่การละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าได้แก่ การเปิดเผย เอาไป หรือใช้ความลับทางการค้าโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของความลับทางการค้านั้น โดยมีลักษณะที่ขัดต่อแนวทางปฏิบัติในเชิงพาณิชย์ที่สุจริต เช่น การขายข้อมูลความลับทางการค้าที่ได้มาโดยการซื้อข้อมูลจากลูกจ้างของบริษัทเจ้าของความลับทางการค้าซึ่งขโมยข้อมูลนั้นมา เป็นต้น

อย่างไรก็ตามมีการกระทำบางอย่างบางกรณีนี้อาจจะอ้างว่าจะเป็นการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าหรือไม่ จึงมีการกำหนดไว้ชัดเจนว่าการกระทำดังต่อไปนี้ถือว่ามีใช่การละเมิดสิทธิ

LIRT

ในความลับทางการค้า

๑. การเปิดเผยหรือใช้ความลับทางการค้าโดยผู้ที่ได้รับความลับทางการค้านั้นมาโดยทางนิติกรรม โดยไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ว่าความลับนั้น คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้มาโดยการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าของบุคคลอื่น

๒. การเปิดเผยหรือใช้ซึ่งความลับทางการค้าโดยหน่วยงานของรัฐซึ่งดูแลรักษาความลับทางการค้านั้น ในกรณีใดกรณีหนึ่งต่อไปนี้

๒.๑ เพื่อคุ้มครองสุขภาพอนามัยหรือความปลอดภัยของสาธารณชน

๒.๒ เพื่อประโยชน์สาธารณะอื่นซึ่งไม่ใช่เพื่อการค้า โดยต้องดำเนินการตามขั้นตอนเพื่อคุ้มครองความลับทางการค้าดังกล่าวจากการนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ที่ไม่เป็นธรรม

๓. การค้นพบโดยอิสระคือ การที่ผู้ค้นพบความลับทางการค้าของผู้อื่น โดยใช้วิธีการประดิษฐ์หรือจัดทำขึ้นด้วยความรู้ความชำนาญของผู้ค้นพบเอง

๔. "การทำวิศวกรรมย้อนกลับ" คือการที่ผู้ค้นพบความลับทางการค้าของผู้อื่นด้วยการประเมินหรือศึกษาวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไป เพื่อค้นคว้าหาวิธีที่ผลิตภัณฑ์นั้นได้รับการประดิษฐ์ จัดทำ หรือพัฒนา แต่ผู้ทำการประเมินหรือศึกษาวิเคราะห์ดังกล่าวจะต้องได้ผลิตภัณฑ์นั้นมาโดยวิธีที่สุจริต

ทั้งนี้ ความลับทางการค้าสามารถโอนให้แก่ผู้อื่นได้ โดยถ้าไม่ใช่การโอนทางมรดกจะต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน หากไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ให้ถือว่ามียกเว้น ๑๐ ปี

กรณีที่มีการละเมิดหรือกำลังจะมีการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้า โดยมีหลักฐานชัดเจน ผู้ควบคุมความลับทางการค้ามีสิทธิที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. ร้องขอให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีคำสั่งให้ระงับหรือละเว้นการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้านั้นเป็นการชั่วคราว

๒. ฟ้องคดีต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เพื่อให้มีคำสั่งห้ามมิให้ละเมิดสิทธิในความลับทางการค้า และฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้ละเมิดสิทธิในความลับทางการค้า โดยต้องฟ้องภายใน ๓ ปี นับแต่วันที่ผู้ควบคุมความลับทางการค้าที่ถูกละเมิดรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้กระทำละเมิด แต่ต้องไม่เกิน ๑๐ ปีนับแต่วันที่มีการละเมิด

แต่ก่อนที่จะร้องขอหรือฟ้องคดี ผู้ควบคุมความลับทางการค้าหรือคู่กรณีอาจตกลงกัน

เพื่อขอให้คณะกรรมการความลับทางการค้าทำการไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาทได้

ในการฟ้องคดีต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น แม้ศาลจะวินิจฉัยว่ามีการละเมิดสิทธิจริงแต่ศาลเห็นว่าไม่สมควรออกคำสั่งตามฟ้อง ก็อาจพิจารณากำหนดค่าตอบแทนในจำนวนที่เหมาะสม และให้ผู้ละเมิดสิทธิใช้ความลับทางการค้านั้นต่อไปได้ตามกำหนดเวลาที่ศาลเห็นสมควร และหากปรากฏว่าความลับทางการค้าถูกเปิดเผยโดยทั่วไปหรือสิ้นสภาพการเป็นความลับทางการค้าภายหลังจากที่ศาลได้สั่งมิให้มีการละเมิดความลับทางการค้าแล้ว ผู้ถูกศาลสั่งห้ามนั้น มีสิทธิยื่นคำร้องให้ศาลยกเลิกคำสั่งห้ามนั้นได้

การดูแลรักษาความลับทางการค้าโดยหน่วยงานของรัฐ

ด้วยเหตุที่มีกฎหมายกำหนดให้ผู้ขออนุญาตผลิต นำเข้า ส่งออกหรือขายซึ่งยาหรือเคมีภัณฑ์ทางการเกษตรที่ใช้สารเคมีชนิดใหม่ ต้องเสนอข้อมูลประกอบคำขออนุญาตต่อหน่วยงานของรัฐเช่น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา หรือกรมวิชาการเกษตร เป็นต้น หากข้อมูลนั้นไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นความลับทางการค้าที่มีลักษณะเป็นผลการทดสอบหรือข้อมูลที่เกิดจัดทำ ค้นพบหรือสร้างสรรค์ต้องใช้ความพยายามอย่างมาก ผู้ขออนุญาตนั้นสามารถขอให้หน่วยงานของรัฐดูแลรักษาความลับทางการค้าดังกล่าวได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันความลับทางการค้าที่อาจจะรั่วไหลได้จากการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลนั้น

โทษฐานละเมิดสิทธิในความลับทางการค้า

การละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าในกรณีต่าง ๆ มีบทลงโทษแตกต่างกันไป เช่น

- การเปิดเผยความลับทางการค้าของผู้อื่นให้เผยแพร่ทั่วไป ซึ่งทำให้ความลับทางการค้านั้นไม่เป็นความลับทางการค้าอีกต่อไป โดยมีเจตนาหล่นแกล้งให้ผู้ควบคุมความลับทางการค้าได้รับความเสียหายทางธุรกิจ มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ความผิดที่สามารถยอมความกันได้

- กรณีผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาความลับทางการค้าที่เป็นหน่วยงานของรัฐดังกล่าวข้างต้นเปิดเผยหรือใช้ความลับนั้นเพื่อประโยชน์โดยมิชอบ มีโทษจำคุกตั้งแต่ ๕ - ๑๐ ปี หรือปรับตั้งแต่ ๑,๐๐๐,๐๐๐ - ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

LIART

- ผู้ที่เปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกิจการของผู้ควบคุมความลับทางการค้า ซึ่งโดยปกติไม่พึงเปิดเผย ซึ่งได้มาหรือรู้มาเพราะการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๕ นี้โดยไม่ใช่การเปิดเผยในการปฏิบัติราชการหรือเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี มีโทษจำคุกตั้งแต่ ๕ - ๗ ปี หรือปรับตั้งแต่ ๕๐๐,๐๐๐ - ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

สรุป

การให้ความคุ้มครองความลับทางการค้า นอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์และก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อเจ้าของข้อมูลทางการค้าเป็นการเฉพาะรายแล้วยังส่งผลดีต่อภาคธุรกิจโดยรวมด้วย เพราะเป็นการรักษาสีทธิรักษาความชอบธรรมทางการค้าให้เกิดความโปร่งใส และเป็นที่น่าพอใจในสิทธิตามกิจการขนาดใหญ่ที่มีเงินทุนมากมายที่จะพัฒนาสินค้าหรือบริการของตน ย่อมพึงพอใจในสิทธิตามกฎหมายนี้ ในขณะที่ผู้ประกอบการรายเล็กมีเงินทุนน้อยไม่สามารถพัฒนาสินค้าหรือบริการของตนได้เท่าเทียมรายใหญ่ จะต้องใช้ความระมัดระวังมากยิ่งขึ้นในการดำเนินธุรกิจที่อาจจะเข้าข่ายละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าของผู้อื่นได้ และเป็นที่น่าสังเกตว่าความลับทางการค้าเกี่ยวกับยาและเคมีภัณฑ์ทางการเกษตรได้รับความคุ้มครองอย่างเฉพาะเจาะจงเป็นพิเศษ ซึ่งอาจเกี่ยวเนื่องจากมูลค่าทางการค้าที่มีจำนวนมหาศาลที่มีบริษัทข้ามชาติเกี่ยวข้องโดยตรง

LI RT

จัดทำโดย กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์
พิมพ์ที่ สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
Legislative Committee, National Depository of Thailand